

Revistă premiată cu medalia și diploma „Pamfil Șeicaru“ pentru literatură 2008

Climatē

56

Director fondator:
Ion Iancu Vale

literare

Anul 6
iulie
2012

Revistă literară și de cultură românească
Fondată: mai 2007

Pictură de Constantin Popa

Semnează în acest număr

George Topârceanu	Poeme	3
Mircea Horia Simionescu	Dicționar onomastic	4
Alina Safta	Un suflet, o întreagă creație	5
Ștefan Lucian Mureșanu	Plânsul bacovian și relevarea motivată...	6
George Roca	Epoca ștefaniană	8
Mihai Samson Petrescu	Poeți, poezie și critici	10
Mihai Batog Bujeniță	Fascinația ipotezelor	12
Valeriu Marius Ciungan	Poeme	14
Gheorghe Stroia	Antologia universală și „Comori de vise”	15
Rudyard Kipling	Învățată de la toate (poem)	16
Carmen Barbu	Poeme	17
Radu Petrescu Muscel	Coteneștii dâmbovițeni	18
Gheorghe Valerică Cimpoca	Rațiune, iubire și credință	20
Ion Iancu Vale	Marșul suicidar al protezelor	21
Ion Ioancu Vale	Durerea (poem)	21
Corneliu Florea	Dalai Lama	22
Elena Buică	Adrian Erbiceanu	24
D.M.	Altfel de aforisme	25
Victor Sterom	Breviare	26
Viorel Roman	Credință și rațiune	27
Emilia Dănescu	Poeme	28
Emil Niculescu	Trismegistrări din mileniul III	29
Petre Gheorghe Bârlea	Între lumina solară și lumina cuvântului	31
Dorel Schor	Copacul ca metaforă	33
Alina Nicoleta Polina	Panait Istrati	34
Mario Varga Llosa	Elogiul lecturii și al ficțiunii	35
Gheorghe Valerică Cimpoca	Pelerinaj în Vale Sfântă	36
Constantin Popa	Natura umană	38

Adresa redacției principale:

Aleea Arcașilor, bl. 36, sc. B, ap. 23, Târgoviște, România

Telefoane: 0722 702 578, 0741 732 122

E-mail: ioniancuvale@yahoo.com

Director editor: Gheorghe-Valerică Cimpoca,

Redactor-șef (fondator): Mircea Cotârță

Redactor principal (fondator): Sebastian Drăgan

Colegiul redacțional: Grigore Grigore, Gheorghe Palel, Emil Stănescu
Florea Turiac, Lucian Constantin

Redacții asociate - România: Bacău, Bistrița, Brașov, Cluj-Napoca, București, Deva, Focșani, Iași, Suceava, Turnu Severin, Hunedoara, Mangalia, Olănești, Oradea, Ploiești); **Alte țări:** Australia, Belgia, Canada, Danemarca, Elveția, Franța, Germania, Gibraltar, Israel, Italia, Macedonia, Portugalia, Republica Moldova, Serbia, Spania, S.U.A., Ucraina. **Fotoreporter:** Tiberiu Rusescu.

Colaboratori principali: Mihai Antonescu, Mihai Ardeleanu, Eugen Axinte, Iulia Barcaroiu, Nicolae Bălașa, Elena Buică, Roni Căciularu, Luca Cipolla, George Coandă, Melania Cuc, Emilia Dănescu, Mircea Drăgănescu, Eugen Evu, George Filip, Dan Giju, Dimitrie Grama, Mirel Horodi, Djamal Mahmud, Alexandru Manafu, Menuț Maximilian, Gavril Moisa, Octavian Mihalcea, Monica Mureșan, Ștefan Lucian Mureșanu, Florin Vârlan Neamțu, Emil Persa, George Petrovai, Georgeta Resteman, Puiu Răducanu, George Roca, Viorel Roman, Dorel Schor, Claudia Serea, Delia Stăniloiu, Victor Sterom, Al. Florin Țene, Ioan Țepelea, Baki Ymeri, Raquel Weizman.

Răspunderea deontologică a materialelor publicate aparține exclusiv semnatarilor

Tehnoredactare: Florin-Lucian Dragoș ■ 0730 863 602 ■ dragosflorinlucian@gmail.com ● Culegere text: Reta Sofronie ● Corectură: Manuela-Elena Dragoș

Revistă editată de Societatea cultural istorică „ARM” Târgoviște ■ ISSN 1843-035X

Apare sub egida Consiliului Județean Dâmbovița prin Centrul Județean de Cultură Dâmbovița și cu concursul Fundației „Renașterea Pietroșiței - Ruralia”

Poeme de George Topârceanu

Blesteme

Usure, prin lesia diminetii,
La ceasul când se iscă precupetii,
Am fost lovit din trecere o babă
Ce se ivise-n calea lumii, slabă.
Gîndul, rămas în urma mea,
O a ghicit zicînd pre ea:

În două surcele de vreasc să se facă
Picerele tele, făptură buimacă.
Presni-ti-ar timpanu,
Să n-auzi cînd trece traivanul.
Să uiti la cetanii tipicul
Si psalmii în zi de Crăciun.
Să n-ai după masă tutun.
Să-ti pută buricul.

Vedea-te-as în vreo fituică
Pus cu litere de-o schioapă.
Curge-ti-ar pe-o nară tuică,
Pe cealaltă numai apă.
Lăuda-te-ar Bogdan Duică
Si pupa-te-ar Popa Iapă !

Răstoarne-se cerul, să-ti cadă-mprejur
Tăria sfărîmată în cioburi de-azur.
Pornească-se vîntul, cînd somnul în-
cepe,
La să-ti necheze o mie de iepe.
Stihia, deasupra, să macine-n guse
Ninsori de funingini si ploi de ce-
nusse.
Să latre la tine căzut în noroi
Zăvozii furtunii cu coada vulvoi.
La urmă si muntii, sculati în picioare
Cu labele-n solduri porinind fiecare,
Pe crestet să-ti calce, făcîndu-te turtă,
Să nu se cunoască genunchii de burtă.

Pe tine, jivină de mare valoare,
Te blestem s-adormi de-a-n picioare
Si cînd vei cerca să mai scrii vreo su-
dalmă,

Să-ti fete un soarece-n palmă.
La fund, călimara aproape uscată
Să aibă si-o muscă-necată
Si, stropi de cerneală zvîrlind pe hîrtie
Penita crăcită să nu vrea să scrie.
Un dinte să-ti crească, de cremene lungă
Întors către lume să-mpungă,
Iar altul, de cocă si moale, atins,
Să-l simti că te doare-ntr-adins...
La urmă, o droaie de tipuri nefaste,
Profund imbecile si vag pederaste,
Să-ti strîmbe-n nestire tinuta si graiul,
Si-n uliti să crească alaiul
Vîrtej petrecîndu-te-n cale
Păcate, măscări, osanale.

Iar tu, piază rea,
Nu te depărta
De prin preajma sa.
Dă-i în ochi albeată,
În păr mătreată,
În nas roseată,
În inima un ceas rău,
În piept o scoabă
Si-n pat o babă.
Fă din el păpuse,
Să-l strivească-n use
Fată jucăuse:
Să-i smulgă urechea si tîtele
Să-i curgă prin coate tărîtele,
Stuchi-l-ar mîtele !

Balada călătorului

O, e-atât de bine cînd pe drumuri ninse
Întâlnești o casă cu lumini aprinse,
Un ogeac din care se ridică fum,
Cînd te prinde noaptea călător la
drum!

Sania coboară clinul de pădure.
Fug în urma noastră luminișuri sure
Și-n singurătatea care ne petrece,
Peste vîrf de arbori, asfințitul rece
Străbătînd podoaba crengilor subțiri
Luminează-n aer bolți de trandafiri.

Dar amurgul palid a-nceput să scadă.
Noaptea, ca un abur, crește din ză-
padă.
Se ivesc departe măguri de hotar,
Într-un loc se face drum pustiu de
car,
Și-o fântână strîmbă pe lumina zării

Pare că sporește liniștea-nserării...

Drum de vis! E clipa mutei agonii
Cînd alaiul Noptii zboară pe câmpii,
Cînd singurătatea umbrele-și arată
Și departe-n șesuri Ziua alungată
Lîngă reci fruntarii alergarea-și
curmă,
Cu ochi mari de spaimă să privească-
n urmă,
Să-și adune-n locul unde-a-ncreme-
nit
Peste sâni de gheață părul despletit.

Ca-ntr-o presimțire sufletul ți-e-
nchis.

Unde ești? Îți pare că trăiești un vis...
Treci lăsînd în urmă, la răsپانتii
mute,

Umbre solitare și necunoscute,
Treci ducînd o parte din tristețea lor,
Un suspin, o rugă, un zadarnic dor.
Iar târziu, cînd taina dimprejur te
cheamă

Și-ți strecoară-n suflet un fior de
teamă,

Singur cu povara cugetului tău
Te cuprind deodată lungi păreri de
rău

După-o fericire care întîrzie,
După cîte n-au fost, dar puteau să fie,
După cele duse pentru totdeauna...

Astfel, cu mirare, te trezești cînd luna
Luminează somnul unei lumi din
basmе,
Iar omătul umple noaptea de fan-
tasme.

O, e-atât de bine cînd pe drumuri
ninke
Întâlnești o casă cu lumini aprinse,
Un ogeac din care se ridică fum,
Cînd te prinde noaptea călător la
drum!

**Mircea Horia
Simionescu**

BYRON Deoarece presimt că n-am să ajung niciodată să scriu despre numele LUCA și pentru că BYRON e un nume inutilizabil, ofer cititorului următoarea piesă: SOMNUL LUI MARTE.

16 ianuarie 1903. Scumpă Solange, gândul meu e cu tine întotdeauna. În orele tale de somn, ore pentru mine de veghe, gândul acesta te răpește și mi te aduce în preajmă. Simt mângâierea ta, respirația ta parfumată, șoaptele tale. Încep lucrul la proiecte. Le las îndată. Sunt omul unei singure pasiuni. Uneori îmi este rușine că eu, doctor în aerodinamică, mă las copleșit de o dragoste atât de fierbinte. Îmi găsesc consolarea în gândul că, fiind tânăr, știu să închin vârstei ceea ce este al vârstei. Îți trimit sărutări din inima Parisului etc., etc., Luca.

25 ianuarie 1903 ...și n-are rost să te rușinezi. Ți-aș repeta de sute de ori că te iubesc, că ești lumina mea... etc., etc., Solange.

P.S. Bucureștiul e în sărbătoare: 24 ianuarie a scos lumea pe străzi.

Dicționar onomastic (24)

30 august 1906, Paris ... Încerc acum să construiesc un motor cu explozie fără supape, pe principiul proiectului premiat, anul trecut, în institut. Largi aplicații la carele de luptă. Invenția, dacă va reuși, îți va fi dedicată, scumpă Solange. Pe curând, Luca.

8 septembrie 1906... Ești lumina mea, ți-aș repeta de sute de ori că te iubesc etc., etc., Solange.

19 februarie 1908. Ura! Pe baza brevetului obținut pentru invenția mea Dispozitiv simplu de ochire precisă cu arma în semiobscuritate, am fost invitat la Atelierele Centrale ale Aviației din localitatea S.P., la 16 kilometri depărtare de Lyon. Știi cât mă gândesc la tine... Luca.

24 februarie 1908. Sunt fericită. Îți repet de sute de ori, de mii de ori că te iubesc. Tu ești etc., etc., Solange.

P.S. Tata a fost ieri de o absurditate colosală. Pentru prima dată l-am auzit că vrea să mă mărite. A susținut tot timpul mesei tâmpenia asta. Mama a plâns. Bănuiesc că are în vedere o persoană anume - pe Filionescu, procurorul, sau pe Blănaru de la Banca Națională. Fii încredințat...

30 martie 1908. Nu înțeleg. Despre ce căsătorie e vorba? Tatăl tău doar agreea dragostea noastră. Sunt contrariat. Scrie-mi degrabă...

8 aprilie 1908. Fii liniștit! Solange.

26 mai 1910, Rouen ...Ce rost ar mai fi avut corespondența noastră? Am suferit mult, desigur.

Cum ai putut face căsătoria asta nepotrivită? M-a emoționat nespuse că i-ai dat băiatului numele meu. E o consolare, într-adevăr. Dar ce spune el despre această idee? În ceea ce mă privește, îți rămân etern credincios. Am inventat un proiectil de mitralieră cu traseu fumigen pe ultima jumătate a traiectoriei. Premiul Consiliului de Război al Franței etc., etc., Luca.

21 august 1910, București ...Ți-aș repeta de sute de ori că te iubesc. Ai înțeles exact împreriările. Îți rămân și eu, în fundul sufletului, credinciosă. M-a bucurat atât de mult fotografia... Cum rămâne cu călătoria în America? N-am înțeles, proasta de mine, ce e cu proiectilul-sfredel. Scrie-mi pe noua adresă, în Cotroceni.

2 iulie 1912 ...În fața cărora am făcut demonstrații foarte interesante, dar obositoare. Generalul Taylor m-a asigurat că tancul sferic cu șenile suprapuse va intra în fabricație încă în toamna acestui an. Felicitări pentru mica Lucia. Cum văd, te învârti în jurul numelui meu. Te sărut, Luca.

16 decembrie 1912. Eram la Găești la tanti Mărie când am citit în

Universul despre călătoria ta în Bolivia mi se pare riscantă experiența, de aceea sunt îngrijorată și adesea nu izbutesc să închid ochii și să-mi liniștesc gândurile. Visez ades numai explozii îngrozitoare, iar tu înotând sub cascadele de flăcări... Dacă bombardamentul nu va avea precizia pe care ai imaginat-o? Luca și Lucia aud mai multe povești cu tunuri și poligoane de foc decât cu zmei și Cosânzene etc. Solange.

15 iulie 1915. Cu greu ți-aș putea descrie farmecul coastei californiene. (Urmează o descriere în poșta viitoare.) Nu-mi pot ține cuvântul de-a sta liniștit. Am scris colonelului Herbert Kopf rugându-l să începem neîntârziat experiențele. Proteza nu va constitui o piedică în activitatea mea viitoare. Am gata o „aripă cu fantă”, pe care Handley-Page a și introdus-o în experiment. Mă bucură că urmărești ziarele pariziene. Da: iată-mă și laureat al Societății Regale de Astronautică! Etc., etc., Luca.

1 octombrie 1915. Războiul mă înfricoșează nespuse! Ai să-mi faci muștrări: „Suflet de femeie!” O mamă se gândește însă la copii. Luca, Lucia și Lucan te sărută odată cu credincioasa ta Solange.

Va urma

Alina Safta

Creația care depășește îngrădirile legate de rimă, ritm și aduce în contexte diferite imaginea purității, divinității, sfințeniei, sunt destinate a se înscrie în eternitate, prin valoare și profunzime. Muzicalitatea versurilor, tehnica refrenului au ca principal scop evidențierea unor sentimente profunde. Aceste trăsături se evidențiază de-a lungul creației ivănesciene.

Cezar Ivănescu, poet reprezentativ pentru această perioadă tulbură în care valorile sunt cu greu recunoscute, aduce în sfera literaturii imaginea luminii și ideea de puritate. Dincolo de aceste trăsături evidențiate mai sus, poetul se dorește a fi indirect un adevărat „apostol” al promovării credinței, concepției creștine despre moarte și viață, despre frumusețea și suferința pe care o implică iubirea, ca legătură umană spre deosebire de cea divină.

De-a lungul creației sale se observă accentele simboliste, tehnicile specifice acestui curent, dar mai presus de toate triumfă muzicalitatea versului și accentele grave

Un suflet, o întreagă creație

redate prin specificul ființei.

Niciun alt poet nu a redat în versuri strălucitoare și pline de muzicalitate tulburătoare imaginea Fecioarei, suferința lui Hristos ca Cezar Ivănescu și prin acestea este un deschizător de drumuri. Limbajul surprinde prin asocierea neologismelor, cuvintelor în franceză, prin filozofia creștină. În mod indirect, este o carte ce se deschide spre cultură, cunoaștere. Uneori poezia ivănesciană este greu de pătruns de orice cititor. Mesajul criptic impune descifrare, concentrare, meditație și nu orice cititor poate pătrunde în această lume poetică. Pe de altă parte, atrage muzicalitatea versurilor, mesajul poetic, versurile de natură religioasă. Ipostazele morții ocupă un loc important în creația sa.

Înțeles, dar uneori neînțeles, poetul lasă cititorul să mediteze asupra existenței după lectură. Poetul este un neobosit în căutarea perfecțiunii immortalizate prin creație. El se înscrie în lirica religioasă prin anumite creații care au ca temă existența și credința creștină.

Moartea, viața, iubirea în diferite aspecte, sunt temele creației ivănesciene.

De-a lungul creației, apar ipostaze ale existenței redată prin suflet. Sufletul în creația poetului este evocat cu semnificații diferite: latura divină, umană. În credința populară sufletul ocupă un loc important.

Sufletul apare alături de moarte, de ființă, alcătuind triada existențială în creația ivănesciană. Este o ipostază lirică parcă ruptă de ființa poetului: „Sufletul meu Vecinic mă plîngeai”, ...

„Suflet de când Lumea s-a-nceput,/ Suflete cât Lumea și mai mult,/ Suflet fără țară, fără grai,/ Sufletul meu Vecinic mă plîngeai.”

Creația sa se plămădește pe idei, concepții antitetice: optimism-pesimism, credință-tăgadă, viață-moarte și se adresează cititorului, apropiatilor-discipolilor. Dincolo de ideea de moarte sugerată prin versuri, se resimte lumina, credința, puritatea sufletească. Poetul pare că trăiește pentru cei din jur și că se hrănește din dragostea celor din jur, deși uneori se evidențiază suferința generată de cei răi „Masca Minciunii celui Tare/ce vinde Firea pe teighea...”

Ideea de puritate apare și în poezia „JEU D'AMOUR (Descântec)” în care sufletul poate fi victima muritorilor, ma-

terialului. „pentru ce tu, Suflete,/ să te-atingă mâinile,/ care numa rană-ți fac/ care blânde te prefac/ în izvor de plânsete?” Durerea ia amploare, pune stăpânire peste divin, sfânt, sacru.

„JEU D'AMOUR (Dharma)” este o prezentare metaforică a vieții, a călătoriei sufletului, rostului sufletului în viață și după viață: „nimeni nu te înțelege,/ pentru ce-ai mai fi rămas,/ Suflete, sub cruntă Lege,/ pentru gura cărui glas!”

Sufletul este parte detașată de ființă, el poate fi separat de ființă și apare umanizat. În final, versurile se încarcă de semnificații simbolice „Liberat de orice lege,/ singur Lege ți-ai rămas!” Repetiția versurilor accentuează puterea Sufletului de a asigura armonia interioară, coordonată de Lege. În „JEU D'AMOUR”, adresarea directă către iubită se face prin sintagma „Îngerul meu”, „Sufletul meu”, astfel, o altă viziune asupra vieții o aduce sentimentul iubirii. În finalul poeziei, mărturisirea tulbură-

**Continuare în
pagina 16**

**Ștefan Lucian
Mureșanu**

Motto: În haine negre, întunecate, / Eu plâng în parcul de mult părăsit... / Și-a mea serenadă s-a rătăcit, / În note grele, și blestemat... („Ecou de serenadă”, George Bacovia)

Cuvinte cheie: Bacovia, plâns, revelare, motivație, fluid, interior, deusian, creație

La George Bacovia plânsul este materia, fluidul incolor ce eliberează interiorul eului de durerea, nu fizică, ci aceea care inspiră mila, regretul că o poți observa cu ochiul care umbrește fiindul: „Plângeam, și rătăceam pe stradă / În noaptea vastă și senină”. La Bacovia m-a interesat întotdeauna, nu topica, nu metrica pentru că acestea au fost analizate îndestul de teoreticienii literaturii, pe mine mă preocupă interiorul creației sale, disecarea cuvântului în dor și durerea de dor prihănit de lumea umbrită de umbrele ce se distrug între ele prin distrugerea propriului fiind. El a fost primul care a cugetat asupra revelației, a ceea

ce adevărul apocaliptic dezvăluie despre apusul lumii, un apus pe care îl descrie în pagini memorabile sugerând trăirile trecerii dintr-o dimensiune în alta. Prin timpul durerii sale înăbușă, în singurătatea obscură, strigările eului și lasă în noapte umbrele palide să-și depene prin acțiunile lor amintirile din viața ce au dus-o: „O umbră, în odaie, pe umeri m-apăsa - / Vedeam ce nu se vede, vorbea ce nu era” (Umbra), și nu se vede în viața lumii de ziua. Inițiat și parcursător al unei dimensiuni ce nu era cea pe care profanul o observa, ci sesizabilă doar eului elevat, poetul trăiește și vede în noaptea veșnică umbrele palide ale celor deznădăjduiți, prin lipsa de apărare: „Prin orașele avute / Histerii de muritori, / Pe sub corbii bocitori / Trec femeile pierdute” (De iarnă). Timpul este încă nehotărât în a opri ciclul „e pur simove” și, de aceea, prin vizionari se căuta domolirea lumescului însă plăcerea era atât de puternică încât păcatul adamic triumfa: „Și-atât de goală era

strada - / De-amanți grădina era plină” (Fanfara). Drumurile se curăță, în schimb locurile înguste, mărginite atrag egoul împătimit, lipsit de cugetare. Plânsul poetului este uman: „Că plâng și nu știu unde să mă duc...” (Nocturnă) și totdată derutant, când cugetul pune stăpânire pe fiindul lui, dar și deusian când natura participă în totalitatea ei la trăirile regretului existențial: „În toamna care plânge pe-o veche modestie...” (Nocturnă).

În studiul pe care îl fac asupra creației bacoviene, ca fapt hotărâtor în deslușirea cât mai apropiată de adevăr a sugestiei, încerc să mă strecur cu viul meu în fiindul și eul poetului. Să tremur când gerul iernii puneă imaginativ stăpânire pe trupul lui, să transpir în somn, când ploaia aluneca material pe clădiri, înecând străzile până la saturație, și să-mi ascut, într-un impact ireal, auzul: „De-atâtea nopți aud plouând, / Aud materia plângând...” (Lacustră), îmbinând, astfel, generalul, ploaia, cu particularul, plânsul, rezultând

durerea prin care se descarcă energia din partea amândurora, celest și teluric, revelații superioare existenței normale. Bacovia plângea în singurătatea lui aparentă pentru că în permanență trupul lui era însoțit de eul poetic, celest și egoul teluric, uman, amândouă aceste entități participând efectiv la desele lui transformări, treceri dintr-o dimensiune în alta, ziua și noapte. Noaptea era prielnică observării umbrelor, a siluetelor fantomatice cu fețe palide, a trupurilor în descompunere, a cadavrelor a căror sicrie de plumb țineau materia până la apropierea planului celei de a treia dimensiuni, revelația. Natura și omul sunt irealul și realul care încercă să se ignore, să se piardă în noapte în direcții călăuzite de umbre. Umbra zădărnicește teama la omul profan însă celui elevat îi dă speranța într-o realizare a unei existențe superioare, o dimensiune pe care o poate înțelege numai în urma unui ciclu riguros de inițiere. Marii înțelepți au trecut cu toții prin tot ceea ce Bacovia expune în versul lui, în coduri pe care cu greu le deslușești dacă nu te transpui lumii în care eul fiindului său a existat ca nefiind într-o lume aparent telurică, urcătoare spre un nou început: „Paloarea, mutismul minează-al meu piept / Pe spatele ninse crai-nou când apare; / Trec singur pe poduri de fier solitare, / Și-aștept în zăpadă...” ►

► dar ce mai aștept?” (Plumb de iarnă). Această întrebare, „... dar ce mai aștept?” este tocmai răspunsul la ars poetica sa, poezia „Plumb” și „Lacustră”. Poeme ale unui nefiind din care eul desprins observă sosirea începutului și geme sub greutatea materială a plumbului, care îi apasă egoul înțepenit în siciriul teluricului în care deus își vede în descompunere propria-i creație. Însă, existența superioară nu lasă să se piardă ceea ce de fapt a dat mișcare trupului pe pământ, conștiința inteligentă, pe care o ridică spre arcu albastru al cerului odată cu eul eliberat de greutatea cenușului.

Bacovia se mișcă într-o lume care nu îi sesizează prezența sa fizică, el plutește prin toate locurile publice, dar și prin spații unde pasul omenesc nu poate atinge materia, datorită timpului imaterial și nepământean: „Într-o grădină publică, tăcută, / Pe un nebun l-am auzit răcnind”, același nebun din toate timpurile care anunță în pustie sfârșitul, prezicătorul, hrismosul lumii care nu dorește să audă ceea ce vrea să spună fiindul fulgerat de viziuni: „Iar frunzele cu droaia se desprind; / Evânt și-orice speranță e pierdută” Plumb de toamnă”. Ultimele două versuri sunt tocmai reprezentarea scenei începutului dezastrului cosmic! Să ne apropiem mai mult de vizionarul

poet și să continuăm citând alte două versuri care întregesc imaginea: „Deja, au și pornit pe lumea eronată / Ecouri de revoltă și de jale...” (Plumb de toamnă) și să încercăm să le apropiem de textul biblic: „lumea eronată” să fie însăși constatarea că omul este propriul lui distrugător material și spiritual? Să fi avut o atât de puternică viziunea și codificat Bacovia să înștiințeze lumea că ne vom distruge cu propria știință și ignoranță? Să fi văzut însăși scena sfârșitului când spune: „Ecouri de revoltă și de jale”, revolta celor care ne-au tolerat creația și jalea noastră, a celor care am lumit și am desconsiderat iubirea de uman și de speranță a inteligenței protectoare, sfidându-ne prin ignoranța profană eul creator: „Durere fără nume / Pe om... / Toți se gândeau la viața lor, / La dispariția lor” (Largo). Ar trebui să le citim până memoria noastră va putea uni cugetul cu speranța asupra codului principal al acestor versuri bacoviene și să conștientizăm că omul, când își ignoră fiindul, este un „nimic”.

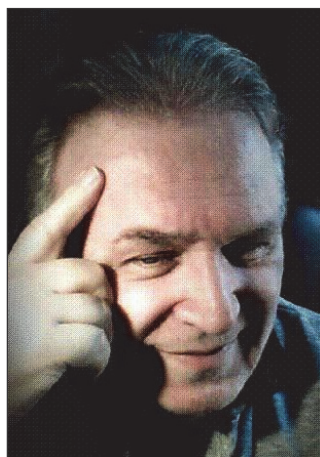
Plânsul lui George Bacovia este un cuget, o materializare a durerii față de mișcarea omului de la înserare și până în zorii dimineții, când umbrele se destramă, înghesuindu-se una câte una în cavourile umbroaselor cimitire, unde liniștea este atât de pătrunzătoare încât auzi voci fără a le putea des-

luși și sesizezi furișări de umbre pe care nu le poți vedea. Plânsul este jalea „... tălângii când plouă!” „... și sună umil / Ca tot ce-i iubire și ură - / Cu-o muzică tristă, de gură” (Plouă), încheind că în monotonia ploii se aude un copil ce nu poate fi altceva decât un urmaș a tot ceea ce înseamnă „iubire și ură”. Faptul că este un inițiat, un profund ales al descifrării tainelor naturii, dar și al oamenilor pe care îi vede palizi nu de boala fizică, ci de cea interioară, el, poetul, aude cum tălângile spun „basmе”, trăiri ale celor care au fost și vor veni, iar lumea în care trăiește este „goală de vise” și, atunci, într-un impas al existenței sale se-ntreabă: „... Și cum să nu plângi în abise, / Da, cum să nu mori și nebun? (Plouă). Totuși, întrezărim în prezicerile codificate ale poetului, care prevestește dezastrul lumii învoite distrugerii propriei ființe, precum Nostradamus: „Pe cer, va fi un mare foc, trăgând după el

urme de scânteii”, și vederi de bine, de lumină: „E clar și numai soare”, puține la număr, aceste scipiri ale liniștii se simt într-un fior, pentru că tot el, inițiatul deslușirii umbrelor, ființează meditănd: „În infinit pământul se simte tresăltând: / Vor fi acum de toate cum este orișicând, / Dar iar rămâne totul o lungă teorie” (Nervi de primăvară), pentru că el vede: „Roata morii – violetă”. Acea rază violetă care distruge conștiința într-un moment al timpului, replicând revelația. La Bacovia apa curgătoare este plânsul: „Plâns de ape se repetă, / Încă totu-i adormit...” (Matinală), mările, oceanele sunt ochii Pământului care văd nevăzutul lumii profane unindu-se cu lacrimile elevatului, materializate în interiorul eului care suspină apăsător de palidul chip teluric: „Dar pierdută, cu ochi bólnavi, / Furi, ironic,

**Continuare în
pagina 16**

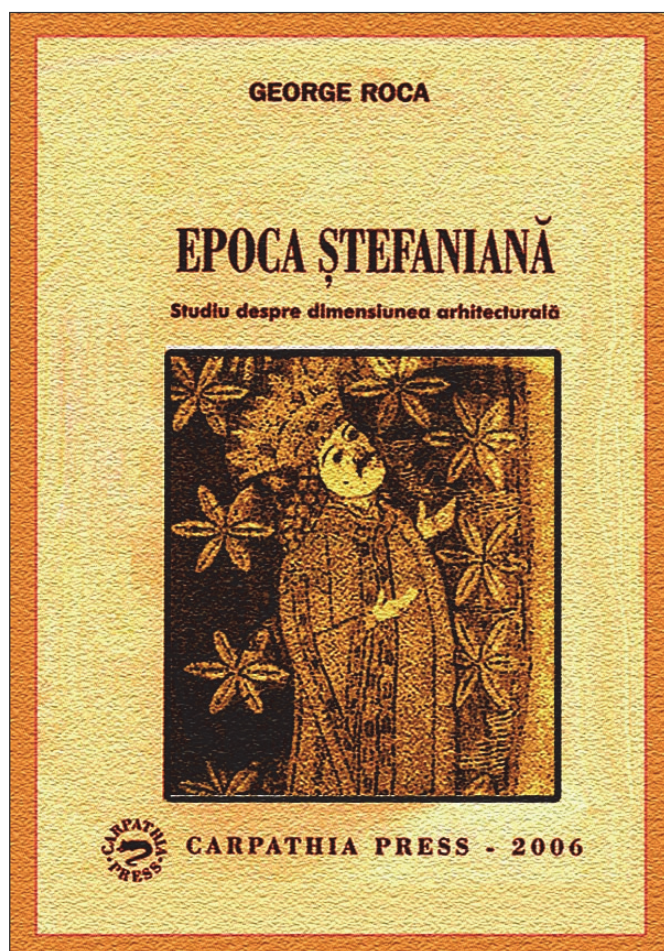
George Roca

Acești năvălitori veniți din est, precum tătarii din Hoarda de Aur, treceau râul Nistru și produceau mari pagube locuitorilor, pustiind satele și înrobind populația. Pentru a face față acestor invazii, era absolut necesar o unitate a acestor mici formațiuni statale și dezvoltarea unei strategii comune de apărare.

Încă din vremea lui Petru Mușat (1374-1391) au fost puse bazele unui sistem defensiv bine organizat, constând din cetăți solide, construite din piatră. Exemple concludente de acest fel de construcții sunt cetățile: Neamț, Suceava, Țețina. Acestea aveau forma unui patruleter, având în colțuri turnuri de observație și atac, după modelul cetăților baltice, a căror influențe au ajuns în Moldova prin relațiile acesteia cu Marele Cnezat al Lituaniei[4].

Printre primele obiective importante cu care s-a confruntat voievodul Ștefan cel Mare, încă de la începutul domniei sale, au fost acelea de a consolida și moderniza apărarea țării. Se cerea

Epoca ștefaniană (2)

neapărat, crearea unui sistem de amenajări cât mai perfecționat, pentru a putea face față tehnicii militare folosită de inamici. În acest sens, s-a pus, în primul rând, un mare accent pe îmbunătățirea și dezvoltarea sistemului defensiv al frontierei de răsărit, cu precădere a cetăților de pe Nistru, Cetatea Albă (portul Moldovei la mare), Hotin, Soroca, Țighina, pentru a stăvili expansiunile străine, în special a tătarilor. De asemenea, s-a pus un accent deosebit pe construirea sau refacerea unor cetăți sau curți fortificate din interiorul țării precum: Bacău, Baia, Chilia (aceasta a

fost reconstruită integral de Ștefan, în 1479, folosindu-se peste 800 de zidari și 17 000 de ajutoare), Cotnari, Crăciuna (fortificată în 1482 cu scopul asigurării unui avanpost împotriva turcilor), Hârlău, Iași, Neamț (înălțând zidurile de piatră la peste 20 de metri), Orhei, Roman, Siret, Suceava, Țețina, Vaslui, etc.

3.2. Construcțiile religioase

Cele mai de seamă ctitorii din timpul domniei lui Ștefan cel Mare au fost cele de lăcașuri sfinte. La început, domnitorul, a avut grijă să refacă principalele mănăstiri ridicate de in-

aintășii săi în scaun: Bistrița, Bohotin, Chiprieni, Dobrovăț, Humor, Moldovița, Neamț, Probota și altele, ridicându-le construcții noi și oferindu-le danii în sume de bani, moșii, mori, iazuri de pește, prisăci etc.

În a doua jumătate a secolului al XV-lea s-au construit peste 44 de lăcașuri noi de închinare, precum mănăstiri, biserici și schituri, majoritate după fiecare victorie câștigată împotriva turcilor. Dintre cele mai renumite se pot menționa cele din așezările: Arbore, Bacău, Baia (Sfântul Gheorghe, numită și Biserica Albă, ridicată după înfrângerea lui Matei Corvin), Bădeuți (distrusă de armata austro-ungară în 1917), Bălinești, Borzești (Adormirea Maicii Domnului – din satul unde se zice că ar fi copilărit domnitorul), Botoșani, Chilia, Dorohoi, Huși (Sfinții Apostoli Petru și Pavel, rezidită în secolul al XVII), Iași, Hârlău, Milișăuți, Pătrăuți (lângă Suceava), Piatra Neamț, Pângărați, Popăuți, Putna (unde se află moaștele domnitorului), Rădăuți, Războieni, Reuseni (Tăierea Capului Sfântului Ioan Botezătorul, jud. Suceava, pe locul unde a fost ucis tatăl său), Siret, Suceava, Tazlău (de lângă Buhuși), Vaslui, Volovăț, Voroneț (biserica Sfântul Gheorghe, a fost construită pe locul fostului schit al călugărului Daniil Sihastru) și multe altele.

Ctitoriile reli- ►

► gioase ale domnitorului Ștefan cel Mare, din afara perimetrului național moldovenesc, au devenit adevărate simboluri de unitate națională a acestor vremuri. În Țara Românească, a construit o biserică la Râmnicu Sărat (Hramul Sfintei Parascheva) și alte două în Transilvania, la Feleac (Cluj) și Vad (pe râul Someș), care au devenit și scaune vlădicești. Demn de remarcat este faptul că domnul moldovean a ajutat la refacerea a mai multor așezăminte bisericesti aflate sub dominație turcească, un exemplu fiind reconstrucția mănăstirii Zografu de la Muntele Athos. Altor mănăstiri atonite[5], precum Vato-ped, Grigoriu, Sf. Pavel și Costamonid le-a oferit ajutoare substanțiale în bani.

Mănăstirile moldovenești erau situate pe domenii vaste care conțineau în afara de pământul arabil, livezi, pășuni, păduri, vii și sate. Acestea mai pot fi întâlnite sub denumirea de lavre[6], denumire preluată de la mănăstirile de mari dimensiuni, apărute mai întâi în Egipt, iar mai apoi în Grecia și Rusia. O lavră împreună cu chiliile călugărilor care oficiau în cadrul său, formeau o mică așezare rurală.

Datorită expansiunii otomane și a dușmanilor veniți din est, acestea erau construite precum alte complexe monastice din toate țările balcanice, sub forma unor an-

sambluri fortificate, după modelul celor de la centrul monastic ortodox de la Muntele Athos. Marea majoritate a mănăstirilor, dispuneau de propriul sistem de apărare, fiind inconjurate de ziduri groase de piatră sau cărămidă. În mijlocul îngrăditurii era situată biserica, iar pe lângă ziduri (în interior) erau dispuse chiliile călugărilor, depozite, magazii, case de oaspeți și locuri de refugiu (adăposturi) pentru cei din afară în cazul când aceștia ar fi fost amenințați de primejdii. În Moldova, cetățile mănăstirești de zid, sunt înregistrate documentar și arheologic abia în ultima perioadă a veacului al XV-lea, începând cu 1481, data fortificării Mănăstirii Putna[7].

Bisericile moldovenești diferă de cele din Europa de vest datorită faptului că au mai puține ferestre și metereze, iar influențele stilului gotic sunt evidente doar la forma ușilor și ferestrelor. Datorită pictării pereților interiori și exteriori, acestea se aseamănă foarte mult cu biserici medievale bizantine întâlnite în Grecia, Serbia sau Bulgaria, iar din punct de vedere arhitectural, majoritatea acestor construcții dețin o formă trifoidală (triconc), specifică și stilului moldovenesc medieval. Aceste edificii se caracterizează prin armonie și eleganță în proporții, prin grațioasele turlă construite pe naos sau pe pronaos, prin acoperi-

șuri compartimentate, prin sistemul de boltire cu arce piezișe (cunoscut sub denumirea de bolți moldovenești), și prin folosirea unor sisteme de ornamentare ale fațadelor cu arcaturi suprapuse și frize compuse din discuri sau butoane de ceramică smălțuită.

În arhitectura creștină, sunt folosite foarte des formele trifoidale, atât la desenul bazei lăcașului de închinăciune (plan triconc), cât și la cel al altarelor și a arcelor trilobate. Simbolizând crucea și Trinitatea[8], acest stil, care amintește de eleganța frunzei de trifoi, se zice că își trage originea tot de la Muntele Athos, a penetrat în Moldova prin Serbia și Țara Românească, fără să fie însă, întâlnit prea frecvent în alte părți ale Greciei. Bisericile construite de Ștefan cel Mare, urmează reguli structurale clasice, având suprafețele împărțite în secțiuni bine definite:

Advonul (exonartex), sau pridvorul, este spa-

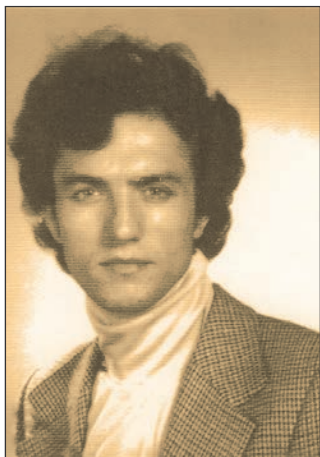
țiul care precede pronaosul, având caracter introductiv. La început acesta era construit sub forma deschisă, delimitat uneori doar de o balustradă (Biserica Curții, Bălinești, ctitorită de logofătul Tăutu în 1493), sau de arcade susținute de stâlpi lemn sau piatră, care mai târziu a luat forma unei încăperi închise, prevăzută cu ferestre. Primul pridvor închis din Moldova a fost construit la biserica mănăstirii Putna.

Pronaosul (nartex), sau vestibulul, definește intrarea. Conform regulilor creștine, este situat în partea de vest a clădirii, având forma unei sălițe - vestibul. Până în secolul al XVI-lea, acesta era separat de sala mare a bisericii, printr-un perete plin, străpuns de o ușă.

Naosul (nava), este încăperea principală. Acesta se evidențiază des-eori, printr-o boltire cu arce frânte sau diagonale (piezișe, apărute în Moldova la 1487).

Va urma

**Mihai Samson
Petrescu**

Textele d-lui Liviu Grăsoiu sunt în chip programatic calibrate succint aidoma unor pietre de talie aparținând acelor vechi constructori de catedrale ce fasonau cu mare rigoare, în module bine proporționate, fragmentele de arce ogivale, de arhitrave, ancadrame sau frontoane. Pare că aceste două cărți ar fi fost scrise pe baza unui plan general inițiat în spirit, bine croit, ce a fost apoi, în timp, respectat fără cea mai mică abatere. Este meritul maestrului capabil să reziste modelor efemere, prin timp, limitându-se stilistic la matricea fundamentală. Răbdarea și curiozitatea cercetării acelor pietre care să intre în consonanță într-un edificiu final, i-au fost criticului buni aliați în îndelungatul travaliu. Dar acum, când toate elementele construcției au fost șlefuite și cum planul era deja trasat, alcătuirea cărților amintite s-a făcut aproape de la sine, cu calmul bine așezat ce aparține, cum prea bine știm, și omului

Poeți, poezie și critici (2)

Liviu Grăsoiu.

Reținerea, măsura, condensarea sunt caractele stilistice ale acestui spirit critic robust ce se delimitează categoric de retorica dezlănțată, de vorbăria sforăitoare sau de cea livrată la kilogram în revistele literare (printre așa-zise glume care dezvăluie însă nu un firesc zâmbet din ci niște oribile rânjete din partea acelorași pseudo-critici). Aici, cu o tenacitate pilduitoare, în câteva pagini, dl. Liviu Grăsoiu condensează esențele operelor studiate făcând, de cele mai multe ori, și o lucidă luminare a vieților autorilor studiați.

Din cărțile acestora autorul-critic reușește să scoată la lumină ideile estetice aidoma cariatidelor poemelor valabile pe care ni le dezvăluie cu fiecare pagină în cronici care, fiecare își va ocupa locul în construcția minunată din vis, cea încă neafată de nimeni, nouă rămânându-ne senzația proaspătă a redescoperirii, la lectură, a unor misterioase labirinturi imaginare pe care le-am fi văzut în mod cert altădată, în străfundurile conștientului iar acum le putem confirma.

Pentru d-l Liviu Grăsoiu, literatura română este un construct ce-și are originile în evuri tre-

cute sau timpuri prezente integrate acestora, o operă de uriași stând pe tainele unor "blocuri de piatră în care există făpturi din stră-străvechime" (cf. Adrian Maniu) și în care zecile de autori dezvăluiți, inclusiv cei contemporani, au durat părțile lor de zidire, de lucrare izbutită cu mai puține sau mai multe sacrificii.

Parcurgând paginile celor două cărți îi redescoperim și noi pe autori, îi vedem ca oameni, le cântărim mostrele de gând și de sentimente, putând fi încredințați că de vor fi fost lucruri minunate în operă, ele au fost cu certitudine semnalate în scurtul periplu critic.

Cărțile d-lui Liviu Grăsoiu sunt astfel croite încât să fie utile ca bune îndreptare, punți și poduri către operele unor „scriitori de prim rang, dar și despre alții, de fundal, a căror recitare rămâne profitabilă oricând” [p.5].

Propun [scrie domnia sa pe coperta a patra a „Ferestrelor...”] în cele ce urmează, nu fraze sforăitoare, aducătoare de succes momentan, ci opinii consolidate [s.n.] în peste patruzeci de ani de reflecție și trudă asupra faptelor înaintașilor.

Această stăruință nobilă întru comentarea poeziei a fost posibilă

Liviu Grăsoiu

numai înțelegând poezia [și], în egală măsură pe autorii ei” ne mai spune criticul.

I-au fost călăuze, de timpuriu, „educația în familie și în școală, lecturile bine direcționate de oameni pregătiți să o facă” și, credem noi, criticii de mare valoare ai generației interbelice între care Șerban Cioculescu, Pompiliu Constantinescu și, mai ales, Vladimir Streinu.

Acestuia din urmă, d-l Liviu Grăsoiu îi dedică un medalion strălucitor publicat în 2002, la aniversarea centenarului nașterii criticului, intitulat în chip inspirat: „Demnitate, eleganță, erudiție. Vladimir Streinu”.

Ni se pare, și credem că nu greșim că putem descoperi în portretul făcut maestrului său, contururile unui autoportret iluminat de marele model: „Aici [în calitate de critic literar] cred că împlinirea s-a petrecut la maximum dând strălucire mediului literar dintre cele două războaie. A contribuit cu prestanța dată de talentul literar și cultura întinsă la intrarea în eterni-

► tatea civilizației românești a celei mai splendide dintre perioadele veacului trecut. A scris atunci studii fundamentale despre congenerii săi, dar și despre clasicii din alte epoci și literaturi” (p. 122).

Dacă în acest citat putem regăsi liniile de forță pe care însuși criticul contemporan nouă le-a urmat în demersul său critic, nu mai puțin apropiat de modelul său ni se pare dl. Liviu Grăsoiu când îl descrie pe Vladimir Streinu ca persoană publică sau ca fizic: ”Se impunea prin frumusețe fizică, printr-o distincție princiară, prin comentariile făcute neostentativ și întotdeauna elegante în stil și profunde în conținut. Avea deopotrivă acces la lumea abstracțiunilor și la aceea a sensibilității autentice” [p.123] (s.n).

Citind și transcriind acest portret, mă văd încă odată nevoit să revin la actualitatea românească, din păcate, maculată când și când de ”mareea neagră” a belferilor culturali.

„Mareea neagră” a fost într-o vreme sintagma prin care se prezentau zone întinse din ocean afectate de scufundarea unor petroliere ce aduceau cu ele moartea faunei și florei, producând adevărate dezastre ecologice. Aiddoma acelor, lumea noastră literară, dominată de marea belferilor culturali trece nesimți-

toare peste icoanele unor maeștrii ai stilului, ai culturii autentice și uită de existența marilor critici crezându-se ei a fi tertni și atotputernici, pentru că, de fapt, sunt doar oameni fără rădăcini...

Și totuși, speranțele noastre în „Creșterea limbii...” nu vor succomba pentru că avem alături nenumărați oameni pentru care poezia și autorii ei au rămas prilejuri de reală plăcere iar bucuria descoperirii ori reîntâlnirii valorilor reale nu poate fi anulată de nicio putere (falsă și vremelnică), de nicio cenzură oricât de fățarnic disimulată.

Doar pornind de pe o asemenea platformă ca a generației critice dintre războaie, credem noi, se poate dura o construcție critică autentică. D-l Liviu Grăsoiu se dovedește prin volumul „Poeți și Poezie” a fi unul dintre cei mai avizați critici de poezie ai momentului. Unul redutabil prin fermitate, concizie și amplă deschidere spre universul poeziei.

Ar fi suficient pentru înțelegerea afirmației, să parcurgem sumarul cărților amintite pentru a distinge nume de prim rang dar și de fundal conviețuind elegant în paginile cărților sale. Ne ferim însă de capcanele listelor în care au căzut cei pe care, pornind de la sintagma lui Adrian Marino i-am numi „belferii literaturii române”. Nici listele lui X sau Z și nici

pseudo-canoanele acestora, mimetic însăilate pe urmele eminentului Harold Bloom, nu vor face o literatură autentică în România prin ceea ce au ele fals, subiectiv, partizan și nociv nu vor putea astupa pulsația de aur a inimii poeziei. Este mesajul ce se poate descifra mai ales din cartea purtând titlul „Poeți și Poezie” a d-lui Liviu Grăsoiu.

Între autorii analizați în aceasta putem distinge nenumărați poeți care pentru dragostea de limbă, de cultură și poezie au îndurat ani grei de temniță sub regimul comunist, ca abia după 1989 să-și poată publica operele.

Din inimile acestor autori poezia nu a putut fi ștearsă indiferent la câte privațiuni au fost supuși. „Die ge danken sind frei” suna un vers dintr-un cântec al evreilor din lagărele de concentrare nazistă. Dincoace de Carpați, Pan M. Vizirescu a putut trăi „în pridvorul ceresc” grație poeziei și credinței în Dumnezeu, zeci de ani. Un om cu destin frânt dar un poet cu suflet de sfânt a prins iarăși viață preț de câteva clipe în inimile noastre, prin cartea despre Poeți și Poezie.

Pe filele cărții, ici și acolo, criticul își lasă libere gândurile, osatura teoretică a întregului demers : „Poezia rămâne, după noi, suprema și superba încoronare a creației în plan literar, iar grija față de ea ar trebui să se manifeste la toți

aceia care au crezut și cred în frumusețe, puritate, noblețe spirituală” (p.5) (s.n). Iată un principiu care înobilează demersul și a trebuit să fie subliniat. La fel, cel din Argument (p.6): „Mai corecta așezare a valorilor manifestate în poezia noastră contemporană este pledoaria din următoarele pagini, reproducând atitudinea subsemnatului expusă în revistele de cultură, la Radio și Televiziune în vremuri mult nefavorabile poezilor și poeziei. Am crezut și cred în cei despre care am scris”. (p.6) (s.n.).

Dar, dincolo de aceste iluminări, dezveliri locale, am putut distinge în paginile cărții Poeți și poezie elementele fundamentale ale obiectului unic cercetat în și prin, ori, dincolo de cazuistica propusă (poezii supuși atenției noastre). Dar, pentru ce, în definitiv, ar fi cu totul specială optica d-lui Liviu Grăsoiu?

Ce este deci Poezia și cine sunt poeții pentru domnia sa?

Răspunsul îl găsim în două moduri de manifestare recognoscibile în operele autorilor, fie ei, tipologic încadrați în vizionari ori artiști, în siazul unei departajări ușor reductive de altfel dar încă operante aici, gen Marcel Raymond.

Va urma

**Mihai Batog
Bujeniță**

Apare folosirea focului, schimbându-se astfel regimul alimentar, ceea ce va determina modificări și în structura anatomică. În paleoliticul mijlociu, Neanderthalul folosea arme de silex, răzuitoare (racloare) pentru curățarea pieilor de animale și cojitul lemnului, vârfuri din silex pentru împuns și tăiat, folosite probabil și ca vârfuri de lance pentru vânatoare, vârfuri bicefale, mai reduse numeric: burine și gratoare întrebuințate pentru răcâit și tăiat. În această perioadă se ajunge la o diviziune naturală a muncii: vânatul - îndeletnicire a bărbaților, iar culesul - practicat de femei. O altă îndeletnicire era aceea a pescuitului.

În paleoliticul superior, Homo sapiens fosilis produce cuțite, străpungătoare, răzuitoare și dălți lucrate prin tehnica așchierii, având ambele margini ascuțite. Sunt realizate în mare cantitate vârfurile de silex pentru sulite de aruncat, sau pentru săgețile lansate cu propul-

Fascinația ipotezelor (2)

(posibilele adevăruri din
legenda lui Grui-Sânger)

*Imaginația este mai importantă decât
cunoașterea, cunoașterea este limitată,
imaginația înconjoară lumea.*

Albert Einstein

RELAȚIILE SOCIALE

sorul. Apare tehnica prelucrării osului, fildeșului și cornului (pentru sulite, harpoane, ace de cusut). În paleoliticul superior, vânătoria se realiza și cu ajutorul arcului (descoperiri în nordul Europei).

AȘEZĂRI ȘI LOCUIȚE.

La început, strămoșii oamenilor trăiau în așezări aflate în aer liber, dar căutau să se adăpostească și în peșteri, pentru ca, în paleoliticul mijlociu, Neanderthalienii să-și construiască colibe prevăzute chiar și cu vetre, spațiu pentru dormit, activități domestice, sau evacuare. Se constată o creștere a densității și o oarecare stabilitate într-un anumit loc. În aceeași vreme, în continuare, erau folosite și adăposturi sub stânci. Apare, totodată, tendința de concentrare a grupurilor umane și de revenire periodică în același loc.

Pentru paleoliticul inferior, dovezile arheologice care pot aduce elemente în această problemă sunt sărace. Desigur, o societate bazată economic pe cules, pescuit și vânatoare cu ajutorul unor arme și unelte primitive, în strânsă legătură cu o muncă puțin productivă, avea un caracter egalitar, bazat pe solidaritatea grupurilor sociale. În paleoliticul superior, femeia obține în cadrul societății o poziție deosebită (dovadă: descoperirea unor figurine antropomorfe și a unor înmormântări cu ocră roșu, precum și a unor morminte cu podobe ce au aparținut unor femei).

VIATA SPIRITUALĂ Venus din Willendorf

Din paleoliticul mijlociu există dovezi materiale privind grija față de cei morți: depuneri ri-

tuale, dar concomitent se practicau și unele sacrificii rituale umane. Alături de cel înmormântat se depuneau ofrande: unelte din piatră, dinți de ren sau de cerb, coarne de capră de munte. Corpul era presărat cu ocră roșu.

ARTA

Apar: capacitatea de a percepe realitatea în culori, reproducerea artistică a activității productive, a omului primitiv. Există reprezentări fantastice despre om și realitatea înconjurătoare (magia, totemismul ș.a.). Arta plastică se manifestă prin decorarea cu motive geometrice a obiectelor de uz casnic (arie geografică largă: Anglia, Rusia, Africa). Sunt specifice numeroasele statuete antropomorfe din argilă, piatră, os sau fildeș cu o semnificație și funcție magică. În paleoliticul superior se remarcă pictura și gravura rupestră (sudul Franței, nordul, estul și sudul peninsulei Iberice, regiunea Saharei, munții Tassili). Sunt redată figuri de animale în mișcare (urs, bizon, cal, cerb, țap de munte) combinate cu motive geometrice. Rar apar figuri umane; mai rar apar păsări iar plante deloc. Arta paleoliticului superior avea o funcție preponderent magică - La Ferrasse, Niaux, Lascaux (Franța), Altamira (Spania) ș.a.

Prin urmare, se verifică în timp toate afirmațiile ante- ►

► rioare și, foarte important, se delimitează temporal activitățile care duc la reprezentări rupestre precum și motivațiile profunde ale nevoilor de tip cultural. Rămâne însă o nelămurire! De la apariția lor și până la ieșirea din funcționalitate picturile rupestre își îndeplinesc rolul pentru care au fost create apoi, prin nefolosire, intră în uitare, iar mișcările telurice le scot chiar dintr-o eventuală posibilitate de a fi văzute în mod curent. Spre binele tuturor deoarece numai așa ele se pot păstra în forma oarecum inițială. Există însă alte indicii despre aceste locuri, pentru că, în mod normal, o asemenea realizare cu impact emoțional și cultural puternic, pe o perioadă destul de îndelungată, este vorba de mii de ani, ar fi normal să dea naștere altor forme de cultură prin care să le fie menționată existența sau, de ce nu, funcționalitatea...

Folclorul din spațiul carpatic, unul dintre acelea destul de puțin afectate de influențele religioase ori de alte culturi de contact pare să aibă răspuns la această întrebare. Există o legendă, cea a lui Grui-Sânger, care amintește despre o asemenea peșteră pictată, dar și, metaforic, despre menirea ei în raport cu activitatea umană preponderentă în paleolitic, vânătoarea.

Această legendă, destul de puțin cunoscută în original, dar prelucrată

de Vasile Alecsandri și adaptată cerințelor poetice și normativelor romantismului târziu, este aparent simplă:

Un vânător, Grui-Sânger, personaj prezentat într-o sumbră măreție, trăiește într-un codru întunecat ca și firea sa dar îngrozește pe cei din jur, care nu mai sunt vânători, ci păstori sau agricultori, cu firea sa sângeroasă, cu nestăvilta sa dorință de a ucide. La un moment, dat tatăl său vine în codru pentru a-l dojeni, însă confundat fiind de mintea rătăcită a fiului este ucis. Apoi, plin de remușcări acesta se retrage într-o peșteră unde aprinde un foc. La lumina flăcărilor vede pictate pe pereți animalele pe care le ucisese, dar și altele, considerată de Sânger ca fiind nemaivăzute. Destul de ciudat pentru un vânător care, putem presupune că știa fauna pe care o vâna. Sau poate tigrii de peșteră (felina de la Cuciu-lat) ori „rinocerul” de la Coliboaia îi erau necunoscute? Flăcările și chinurile sufletești ale personajului dau o ciudată impresie de mișcare a ființelor de pe pereții peșterii. În nebunia sa, Sânger aruncă săgeți spre ele, în timp ce, însuflețite parcă de flăcări, reprezentările se materializează și îl sfâșie cu ghearele și colții, iar altele, cu copitele, îi amestecă trupul în solul pietros al peșterii. Mai târziu, ca o eternă aducere aminte a acestei osânde divine, dreaptă și

necruțătoare, din sângele său crește un arbore cu frunze roșiatice numit sânger. Acest arbore intră și el în legende, fără nici o legătură aparentă cu prima, fiind, la un moment dat, considerat lemnul din care a fost cioplită crucea Mântuitorului. Este vorba desigur de interpretări târzii, influențate evident de creștinism și care au o importanță deosebită, precum vom vedea, chiar și în abordarea de față. Așa cum am mai arătat, poetul Vasile Alecsandri pune în versuri această legendă și îi modifică sfârșitul, însă problematica de bază rămâne. Cum știm însă din definiție că o legendă conține un sâmbure de adevăr (Povestire tradițională în proză sau în versuri, transmisă, de obicei, pe cale orală, în care faptele fantastice sau miraculoase pot avea un suport istoric real; DEX), cred că este foarte important să ne străduim a ajunge la acest sâmbure.

1. Este cert că legenda

certifică existența cel puțin a unei peșteri care are pe pereți reprezentări de animale cu referire, s-ar părea destul de strictă, la activitatea de vânătoare, dar sugerează și o funcție ritualică a ansamblului, fie ea și de pedepsire a abuzurilor. Este posibil ca această funcție să fi fost determinată și de o nevoie asemănătoare celor din zilele noastre, respectiv, împuținarea sau dispariția fondului cinegetic, incluzând toate consecințele acestuia, până chiar la înfometarea comunității umane, deci posibila dispariției a acestuia.

2. Figura vânătorului Grui-Sânger este prezentată cu o evidentă admirație deși ea nu exprimă de fel încredere sau simpatie: „Ivindu-se pe munte o înaltă arătare/Ce stă în dreptul lunei c-o bardă groasă-n mână... Și până-n ziuă urlă dulăii de la stână”... Grui-Sânger, ucigașul, e regele pădurei! (Vasile Alecsandri; Grui-Sânger, Poezii alese; ed. Minerva, Buc., 1990). **Va urma**

SISIF PE CASA SCĂRILOR

urcam pe casa scărilor,
și parcă nu se mai sfârșea,
vopseaua insalubă, de ulei, striată
pe betonul miserabil, rece,
spoiala varului, anume nedesă-
vârșită,
o cenușie umbră nedesăvârșită în-
soțea

urcam pe casa scărilor,
cu becuri sterpe, imbecile, muri-
bunde,
halucinând din două în două etaje
tăcutul martor era balustrada
plastic infinită
(scurt circuite isbucneau în negre,
umezi, filamente)
la îndrăsnețele-mi viraje

era o lumină-absentă, chioară,
becuri de patruzeci
frumoasă cum știam
te așteptau pe casa scărilor (și n-ai
trecut)
să treci

urcam pe casa scărilor
var pe manșete, pe genunchii al-
truiști, înțelepți, spre casă,
și rezemat contemplativ lângă ta-
bloul de contoare
părea ca urc (urcam ?) și poate
chiar urcam
o scară nesfârșită, tot mai naltă,
mai frumoasă !

Poeme de Valeriu Marius Ciungan

DESPRE MINE

ai fost vreodată pasăre?
ești?
nici nu trăisem
răsăritul ce în piept mi-l crești

o luminoasă pasăre
îmi întindea
coastele elastice
și pielea mi-era mai lucioasă
pe arcele de colivie
subțiri,
fantastice

eram frumos așa
cu organele transparente
la vedere,
o luminoasă pasăre îmi apăsa
sternul frumos
cu luminoasă putere

ea nu era o pasăre de pradă,
mi-am dat seama ,
nu îmi va sparge sternul cu ciocul,
nu îi vor crește prin umerii mei
aripi fantastice

pur și simplu
aici și-a făcut cuibul

ea
eram eu !

RĂSĂRITUL

scriam? acest poem ascuns
sub fața de masă a cantinei, în carouri,
sub fustele negre, populare,
zăream subțiorii în splendoarea lor
acele sbărcituri de piele, acel păr,
mătășos, prelung, spălat duminica
suav mirositor

pantofii groși de piele,

perechile febrile, încinse, rotative,
tropăiau pe tavan
îți căutam pupila centrifugă
-n maioneza boeuf
și-n pandișpan

lumina dimineții se îțea-ntre
scânduri paralele
vechi, lungi, de roasă cherestea
un abur mic în urma trenului de
turtă dulce
și-a mopului cu plete lungi de catifea

cu mâna stângă -mbrățișam picio-
rul șchiop de masă
subțioara de rumeguș umedă
,suav mirositoare
și încercam s-ating cu mâna
dreaptă răsăritul
și să mă sprijin de lumină
către soare !

ETANȘ

Aveam fereastra la șoseaua prin-
cipală
Simțeam cumplit și mă durea un
soare ipocrit pe dale
Un puzzle cenușiu, abstract, între
borduri, fără-nțeles era
Iubita mea în pijamale

Treceau mașini, caroserii fără
șofer, cu vise-ncorporate
În senzuri unice, opuse, giratorii,
își căutau o cale
Treceau haotic, treceau, ci mă
durea, ci fără înțeles era
Iubita mea în pijamale

Mușcau cupe înfometate un peri-
metru gri din viitorul șantier
Șenile grele înveleau excavatorul
galben în sclipitoare zale
Fără-nțeles, clădiri fără proiect și
fără oameni-escaladau spre cer
Iubita mea în pijamale

Aveam fereastra la șoseaua prin-
cipală
Un termopan german, perfect
etanș, cu albe balamale,
Mă prefăceam că nu aud cum în-
chidea din robinetul de la baie
Pesemne apa caldă, ci fără înțeles era,
Știa că scriu poemul, trecea tiptil
spre dormitor
Iubita mea în pijamale !

Gheorghe Stroia prezintă:

Apariție editorială de excepție - Armonii culturale: Antologia universală „Comori de vise”

Editura Armonii Culturale are plăcerea să vă semnaleze apariția Antologiei universale „COMORI DE VISE” (Povești, povestiri, amintiri) 2012.

Lucrarea, antologhează 23 de autori români, din Europa, Canada și Statele Unite: Cristian Petru Bălan (Chicago, SUA), Elena Buică (Toronto, Canada), Angela Burtea (Brăila), Ovidiu Creangă (Toronto, Canada), Andreea-Maria Dănilă (Șugag, Alba), George-Nicolae Stroia (Adjud, Vrancea), Gabriel Dragnea (București), Emil Druncea (Fetești, Ialomița), Mariana Zavati Gardner (Norfolk, Anglia), Vasile Sevastre Ghican (Tecuci, Galați), Ramona Sandrina Ilie (Focșani, Vrancea), Rodica Elena Lupu (București), Ionel Marin (Focșani, Vrancea), Năstase Marin (Galați), Speranța Miron (Galați), Maricica Stroia (Adjud, Vrancea), Geta Mocanu (Galați), Ștefan Radu

Mușat (București), Ioan Muțiu (București), Daniel Roxin (București), Aga Lucia Selenity (Brașov), Mariana Vicky Vârtoșu (Focșani, Vrancea), Gheorghe A. Stroia (Adjud, Vrancea).

Motivația unei astfel de lucrări este pe cât de simplă, pe atât de înălțătoare, având în vedere că lucrările destinate copiilor și, implicit, tuturor celor cu suflet de copil, sunt din ce în ce mai slab reprezentate în peisajul cultural românesc actual: „Nimic nu se compară cu vârsta inocenței, protejată de bătaile de aripi ale îngerilor providențiali și pământeni, deopotrivă. Comori de vise se adresează tuturor celor ce poartă în suflet Copilul și Copilăria, indiferent de vârstă sau poziționarea „fizică” în vastul existențial cotidian. Fără nicio îndoială subscriem – cu toții – vârstei universale a zâmbetelor și a fericirii, hrănindu-ne cu vise ori amintindu-ne de

persoane dragi, sosite din evul aromat de poame coapte. Poate, dintr-o nevoie firească de a redeveni, fie și pentru o clipă, copii – cu privirea curată și surâsul scăldat de lumina tangibilă a Raiului. Subscriem acelei vârste când, pele-rini într-o lume plină de feerie, strângeam – în priviri mirate – oceane de căldură și puritate. Frumusețea și unicitatea acelor vremuri le putem

redobândi, doar scriind despre și pentru ei. Astfel, vom dărui lumina viselor ori amintirilor adultului, acestor mărgăritare de mare preț din viața noastră – copiii. Fie ca aceste ape limpezi, COMORI DE VISE, să ajungă așa cum au fost ele revărsate, din sufletele creatorilor lor, către inimile viteze, pline de curaj și de speranță, ale tuturor celor cu simțire curată de copil! Fie ca lacrimile vărsate spre aducere aminte să vă ocrotească și pe voi – copiii – precum talismanul dragostei de părinte! Fie ca toate aceste gânduri, scrise din dragoste pentru voi, să vă umple existența de o stare de permanentă bucurie, de liniște deplină, pentru fericirea vieților voastre, pure încă!”

Un suflet...

Urmare din pagina 5

toare apare ca un triumf al iubirii „Sufletul meu, fără tine,/ Morții cum amândouă mâni mămpart!” În „JEU D'AMOUR (Fecioarei Fericioarei Sora Soarelui)” - primele versuri se repetă la sfârșitul poeziei

și creionează imaginea iubirii mai presus de ființă, de existență, iubirea este un sentiment mai presus de fire, de efemer, pentru că efemerul atrage efemeritatea, acesta pare a fi mesajul versurilor: „!cei care se iubesc n-au voie să se vadă,/ să-și uite Chipul lor, să-și uite Sufletul;”

Titlurile au o încărcătură simbolică deoarece conțin cuvântul JEU, care implică anumite reguli, dar și viața ca joc, tragism și plăcere deopotrivă.

Semnificative sunt versurile din „III EK-STAZA”- „Sufletul tău dornic să se-nchine/ se tot năruie pe sine”, ...,!mă-așteptați cu Sufletul tremurând”...care trădează parcă gândirea

cititorului, care l-a cunoscut pe Cezar Ivănescu, pentru că versurile, cântările sale fac sufletele noastre să tremure, să tresară.

Cu Cezar Ivănescu se deschide drumuri către literatura de inspirație religioasă care îmbracă aspecte tragice, tulburătoare, dar care implică nenumărate abordări.

Plânsul bacovian...

Urmare din pagina 7

împrejurul din salonul parfumat. / Și privirea-ți cade vagă peste apa larg ovală” „(Poemă în oglindă).

Bacovia coboară în negura de vremi ca un dorit al demiurgului și celor contemporani timpului său, însă nu trăirilor sale, le deschide ochii să vadă nevăzutul ce va fi să fie: „Vezi, din anticul fotoliu - / Agonia violetă, / Catafalcul, / Și grădina cangrenată, / În oglinda larg-ovală încadrată în argint...” (Poemă în oglindă). Este un „Spațiu, infinit, de o tristețe armonioasă...” un „Larg, miniatură de vremuri viitoare” (Alb), pe care poetul dorește să le facă auzite și văzute ca acțiuni viitoare ale Universului în ceea ce privește planeta lumii trecătoare. Tristețea bacoviană nu este una materială, a faptului că trupul său a cedat, la un moment dat, răului teluric, ci una spirituală, a unui gând elevat ce se înalță în noapte și coboară în ziuă, che-

mând-o la fiindul său uman. Plânsul său nu este o manifestare maladivă, o stare umană, plânsul bacovian este o revelare motivată a unei descărcări interioare: „Adorm... ascult... / Afară, la fereastră, toamna a spus: / - Of!...” (Nocturnă), un „of” pe care numai el îl înțelege și îl simte pentru că este parte din lumea nevăzută a celor ce știu, ce au dorit pe timpul șederii în timpul teluric să deschidă ochii lumii profane spre adevăr, pentru că el cunoaște ceea ce „nimic” ignoră: „E mult de când dormim în umbră, / În cimitirul violet...” (Amurg).

Când constată inutil fiindul teluric, ca parte a lumii din care trupul-i materie se dezintegrează în timpul tăcut al lumsului, meditează și regretă: „Și dacă vremea iar întoarce / Nedumeriri în jurul meu, / Un iad, dezgust îmi este viața, / Nu este cum a fi mai rău” (Și dacă), ca

apoi, în liniștea universală a inițierii lumii, care din când în când își mai abat cu regret adieri de entități mărețe asupra egoului teluric, să suspine: „Un rai, plăcere este viața - / Nu are cum a fi mai bine” (Și dacă).

Conștient de tot ce are să fie poetul-om trăiește nu pentru a fi, ci pentru ideea înălțătoare a eului creator, care se va desprinde din trupul umbrei

sale urcând, de fapt, acolo unde îi este locul, într-o dimensiune superioară a ființei matricei sale: „Când vântul va boci, din nou, la cei de jos, la cei de sus, - / La geamul tău, în spaima nopții, ca un prelung final,/ Voi repeta că anii trec mereu mai greu, și mai brutal. // Va bate ploaia... și târziu, la geamul tău voi plânge-ncet...” (Nervi de toamnă).

Rudyard Kipling: Învăță de la toate

„Învăță de la ape să ai statornic drum,
Învăță de la flăcări că toate-s numai scrum,
Învăță de la umbră să taci și să veghezi,
Învăță de la stâncă cum neclintit să crezi.

Învăță de la soare cum trebuie s-apui,
Învăță de la piatră cât trebuie să spui,
Învăță de la vântul ce adie pe poteci
Cum trebuie prin lume, de liniștit să treci.

Învăță de la toate, căci toate sunt surori,
Cum treci frumos prin viață, cum poți frumos să mori
Învăță de la vierme, că nimeni nu-i uitat...
Învăță de la nufăr să fii mereu curat.

Învăță de la vultur, când umerii ți-s grei
Și du-te la furnică să vezi povara ei
Învăță de la greier, când singur esti să cânti,
Învăță de la lună să nu te înspăimânți.

Învăță de la păsări să fii mai mult în zbor,
Învăță de la toate, că totu-i trecător,
Ia seamă, fiu al jertfei prin-lumea-n care treci,
Să înveți din tot ce piere, tu să traiești în veci!

Scrisori de departe

Poeme de Carmen Barbu

COJI DE PORTOCAL

Sunt încă femeia cu mâini delicate,
Care-ți cojea adesea portocale dulci
În vase vechi de dragoste pătate,
Iubeam arome tari și ne hrăneau... năluci.

Când ai plecat de-aici, pe drum de primăvară,
Ți-am dat o portocală, cu tine să o iei,
De-ți va fi greu sau sete în arșița de vară
Să bei o picătură stoarsă din trupul ei.

Eu sunt încă aici, și de pământ mă rup,
Căci de-atâta vreme, te uit, amar suspin...
Năucitor mă doare, că boala e în trup,
Mănânc o portocală și de dureri m-alin!

Dar ce-i un fruct zemos alături de tine?
Nici nu-mi aduc aminte prea bine cum a fost,
Iubirea ta o uit, se stinge-ncet în mine
Mocnit, dar cu durere, și vise fără rost!

Trecut-au anii-n zbor, o lume ne desparte...
Doar amintiri rămas-au pe farfuria goală,
Și gândurile sumbre - vechi dorinți deșarte
Și cojile uscate din trup... de portocală.

PLATONIE PE FORUMUL UNUI CENACLU VIRTUAL

(Improvizând o parodie cu poetul G.R.)
Ea: Tulburătoare îmbrățișare, tulburător sărut,
Înfiorată le-am primit fără să știu că-s de-mprumut
Mi le-ai lăsat în suflet doar un pic,
Eterna clipă pentru mine, pentru tine nimic!

El: Nu-s de-mprumut iubita mea stăpână,

Dar eu te văd cam rar pe net... o zi pe săptămână,
Și am uitat să merg, pe calea cea bătută
Doar știi zicala cu... ochii care nu se văd se uita!

Ea: De calea ce-ai uitat, pot să-ți aduc aminte,
Dar ce rost are, când tu nu ești cuminte!
De acuma, alteia-i, oferi al tău dulceag amor
Aceeși serenadă veche și-același trist decor!

El: În trupul tău, văzut-am mai multe universuri
Ce nu le pot descrie, nici dac'-aș vrea, în viersuri
Când mă gândesc la tine, din unghiul meu obtuz
Mă pierd în labirintu-ți și-apoi devin confuz!

Ea: De mă iubeai era de ajuns un singur univers,
Oriunde-n depărtări cu tine aș fi mers,
Te mai gândești la mine? Cât vrei să mai aștept?
Că unghiul cel obtuz să redevină drept!

El: O, cât ești tu de bună, vrând să-mi mai dai o șansă
De-atâta bucurie, mă pierd și cad în transă.
Mă văd bătând pământul, ca să mă-ntorc la tine
Dar mă trezesc și cuget că ceea ce fac nu-i bine!

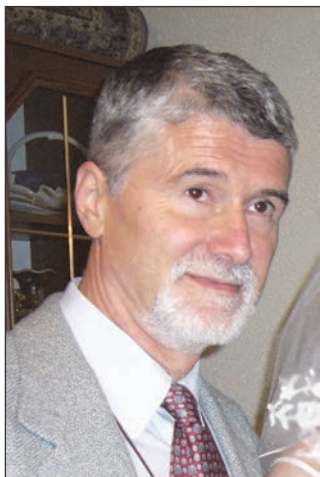
Ea: De vrei să te întorci, eu dorul nu-mi amân
Măcar pentru o zi, cu tine să rămân!
Să reținem trecutul și tot ce am fi vrut
Aștept înfiorată, sărutul de-mprumut!

NOSTALGIE

(Improvizând o parodie cu poetul G.R.)

GR: Reverie printre glastre
Admirând florile-albastre
Ca un pui de bogdaproste
Care cântă a dragoste...
Gângurit de guguștiuc
Mă-ndeamnă să mă duc...
Să mă duc ori unde, aiurea,
Să mă iubesc cu pădurea.
Să văd o turmă de oi
Păscând iarbă în zăvoi
Și un munte cu tichie
De zăpadă argintie
Să ascult frunza cum crește
Și o vorbă-n românește...

CB: Pe la porți să văd mătuși
Prunci frumoși scâncind la uși
Veselie cu cireșe la ureche
Zambetul fără pereche
Scoate pâinea din cuptor
Cântă jale, cântă dor
Dragoste pe fân uscat
Vară dulce, pere coapte
Luna plină, stele-n șoapte
Cuget liber, trup ușor
Câmpuri multe, drumuri line
Călător... eu vin spre tine!

**Radu Petrescu
Muscel**

Preotul Cotenescu a fost compozitor și publicist, secretar de redacție al revistei "Cultura", organul Asociației Generale a Cântăreților Bisericești din România, fiind invitat în repetate rânduri de Nicolae Iorga la Universitatea de vară de la Vălenii de Munte ca profesor specializat pe probleme muzicale (muzică psaltică, folclor și bizantinologie muzicală). Remarcabil este faptul că preotul-profesor Gheorghe Cotenescu a avut un număr egal de conferințe (13) cu toți ceilalți specialiști în materie la un loc, clerici sau laici, care au fost de asemenea invitați (mitropolitul Tit Simedrea, preotul-profesor universitar și academician Nicolae M. Popescu, profesorii universitari Gh. Moisescu și Mihail Vulpescu; Emil Riegler-Dinu, unicul doctor în muzicologie până în anul 1938). Comparativ, cei patru conferențieri cu nume grele ce se trăgeau din județele Argeș, Dâmbovița și Muscel (Radu

Coteneștii dâmbovițeni, vrednici slujitori ai altarului, școlii și culturii (2)

**Biserica nouă
din Stoenesti**

Gyr-Demetrescu, Florian Ștefănescu-Goangă, Costin Petrescu și Victor Slăvescu), au însumat doar 12 conferințe.

Bun orator și stăpân pe sine în situații dificile, a făcut față cu brio provocării pe care a constituit-o prezența în Parlamentul țării, contrăcărând inteligent și cu umor fin ostilitatea manifestată virulent pe durata mandatului său

(1931-1932) de opoziția constituită în acel moment din reprezentanții P.N.Ț., fiind desemnat în unanimitate de deputații-preoți să țină discursul de omagiere a semicentenarului poetului și omului politic Octavian Goga.

Susținerea pe plan logistic a partizanilor din munții Muscelului conduși de colonelul martir Gheorghe Arsenescu l-a

transformat în deținut politic (1949-1950). Anchetat inițial la Câmpulung de maiorul Mihail Chicoș și ulterior în celele-depozit ale Securității din Pitești de către sadicul căpitan de Securitate Ion Cârnu (viitorul șef anonim de serviciu administrativ la Trustului de Construcții Bacău), va fi condamnat în cadrul primului lot format din 37 de musceleni, în frunte cu elevul său Pimen Bărbieru, starețul schitului Cetățuia-Negru Vodă și liberalii tătărăscieni Nicolae Enescu și Ion Constantinescu-Mărăcineanu.

Din același lot trebuia să facă parte și nepotul său din Izvoarele, Traian Gh. Marinescu-Geagu, fiind arestați amândoi în aceeași lună (martie 1949). La alegerile din 19 noiembrie 1946, acesta îl făcuse de răs pe învățătorul Gogu Popescu, impus cu forța de comuniști în funcția de prefect încă din noiembrie 1944, dând foc urnelor umplute din timp cu voturi ștampilate în favoarea "soarelui" B.P.D. Alegerile au trebuit repetate, iar Siguranța și apoi Securitatea l-au hăituit neîncetat pe Geagu prin țară. În vara anului 1948, Geagu a apelat la unchiul său din Stoenesti-Muscel, iar acesta a garantat pentru el în fața colonelului Gheorghe Arsenescu, organizatorul rezistenței anticomuniste din munții Muscelului și Făgărașilor de sud. Arse-

► nescu l-a protejat cât a putut, dar mult-prea tânărul Geagu s-a întors în mai multe rânduri la Izvoarele, fiind capturat viu în martie 1949, dar rănit, în urma unui incident armat soldat cu morți. La mai puțin de un an (4 februarie 1950), a fost executat demonstrativ – fără judecată și condamnare-, la intersecția drumului național Câmpulung-Târgoviște cu drumul comunal spre Izvoarele. Pentru așa-zisa lui fugă de sub escortă – în realitate pentru intimidarea localnicilor – cadavrul a fost păzit în permanență, iar rudele l-au putut înmormânta creștinește abia după două zile, conform certificatului de deces și crucii ridicate după 1990.

Înainte de judecării și condamnării sale retroactive (mai 1950), preotului Gheorghe I. Cotnescu i-a fost dat să se întâlnească în închisoare și cu viitorul protopop Vasile Chițu, fostul său elev de la Seminarul din Curtea de Argeș. Mărturia scrisă a acestuia este plduitoare.

“În luna februarie a anului 1950 am fost arestat. Și pentru că fuseseam condamnat în lipsă de Tribunalul Militar București, am fost depus la închisoarea militară din București – Uranus – până la rejudecare. Acolo l-am întâlnit pe părintele Cotnescu. Același om: optimist, plin de haz și de umor.

Optimismul său radia împrejur, făcându-i pe ceilalți deținuți să fie mai încrezători în libertate și o viață mai bună. Fusese și el „amestecat în saramura penală” – cum zicea el – pentru că adăpostite de ploaie pe niște fugari în casa sa. Era vorba de grupul de rezistență din Făgăraș (colonelul Arsenescu, Arnăuțoiu, etc.). Aștepta și el să fie judecat de Tribunalul Militar București”.

„Cadavrul viu” ce părăsisse penitenciarul Pittești, condus de căpitanul-dânțuitor Alexandru Dumitrescu, a primit instantaneu stigmatul social de “paria”, purtându-l demn până la moartea care ni l-a răpit în februarie 1965. Alături de el au suferit Parasciva Răuțoiu (soacra sa, unica persoană din Stoenesti expropriată de două ori, în 1945 și în 1949), prezbitera Elisabeta Cotnescu (pe care o alinta Veruța), precum și cei trei copii ai lor, o fată și doi băieți.

În cadrul Memorialului Rezistenței Anticomuniste de la Sighet, cei doi membri ai aceleiași familii dâmbovițene – preotul Gheorghe I. Cotnescu și Traian Gh. Marinescu-Geagu -, figurează la loc de cinste

Pe lângă apostolatul său întru credință, preotul-profesor Gheorghe I. Cotnescu a iubit școala și copiii, pe care i-a îndrumat și ajutat, iar aceștia l-au îndrăgit și respectat. Printre ei se

numără valori perene ale ortodoxiei românești, precum patriarhii Iustin Moisescu și Teoctist Arăpașu, arhiepiscopii Gherasim Cristea și Eftimie Luca, episcopul-vicar Roman Stanciu, vicarul patriarhal Atanasie Glatcovschi, arhimandriții mari duhovnici Sofian Boghiu, Grigorie Băbuș, Tănase Petroniu, Roman Braga, Felix Dubneac, Iustin Pârvu, profesorii Ioan Rămureanu, Anton Uncu, Ioasaf Ganea, învâțatul preot Ilie Băciou, originar din Rucăr ș.a. (viitorul protector al poetului Adrian Păunescu).

Era un om simplu, prietenos nevoie mare cu copiii și cu cei nevoiași, îngăduitor și înțeleghător la solicitările orișicui, veșnic cu un surâs înflorit pe buzele lui cărnoase și cu o vorbă de duh ce nu putea să supere pe nimeni.

Acordarea titlului de „Cetățean de Onoare POST-MORTEM”

Așa cum autoritățile

din alte județe și municipii capitale de județ onorează memoria personalităților locale sau originare din respectivele județe și localități, cu merite deosebite pe plan cultural, didactic și bisericesc, la rândul meu am înaintat documentația necesară (cu peste 70 de referințe: enciclopedii, dicționare, cărți, broșuri, studii și comunicări științifice, articole, emisiuni televizate) atât Consiliului Județean Dâmbovița, cât și Primăriei Municipiului Târgoviște, în vederea acordării titlului de „Cetățean de Onoare POST-MORTEM” preotului-profesor Gheorghe I. Cotnescu.

Să-i fie memoria veșnică, iar viața pildă de urmat pentru toți aceia cari își fac scopul vieții din preaslăvirea bisericii, a școlii și a culturii naționale, din păzirea adevăratelor valori morale, din păstrarea și sporirea bunului obștesc, dăruindu-și fără preget toate puterile prea binelui cetățeanului.

**Gheorghe Valerică
Cimpoca**

Ca să ajungi la Dumnezeu ai nevoie în primul rând de multă iubire, atât față de El cât și față de creația Lui. De ce Dumnezeu a vrut ca oamenii să ajungă la El și prin cele ale minții?. De ce ne cere să sporim mai mult în cele ale inimii? Oare aflând noi și noi lucruri, nu ne apropiem mai mult de Creatorul nostru? Sau inima și rațiunea nu pot fi ele măcar egale? Deosebirea dintre a-L afla pe Dumnezeu pe calea minții și a-L afla pe calea inimii este ca aceea dintre a-L descrie și a-L iubi. Nici oamenii nu simt nevoia ca, spre exemplu, vecinii lor să-i descrie în amănunt, ci vor dacă se poate, să fie iubiți de ei. Rațiunea înseamnă a vorbi despre ceva, pe când iubirea înseamnă a trăi lucrul acela. Rațiunea este doar teoria despre iubire, pe când iubirea este adevărata esență a tot ce există bun. Rațiunea poate fi ușor convinsă, prin dovezi, să cedeze, pe când inima nu știe de dovezi. Oricâte argumente i-am aduce, de orice fel, ea o ține pe a ei. Ba mai mult, ea este cea care duce la întunecarea rațiunii „Căci din inimă ies gânduri rele (Matei 15, 19). Dumnezeu este iubire mai întâi de toate. Pe de

Rațiune, Iubire și Credință (7)

„Inima are rațiunile ei pe care rațiunea nu le cunoaște” Blaise Pascal

altă parte, Dumnezeu ne cheamă mai ales la victoria inimii pentru că, deși cu defecte, rațiunea este în general exactă în funcționarea ei. Rece, calculată, dar exactă, rațiunea îi determină pe oamenii de știință să fie atât de convingși că au dreptate în tot ce spun; ei nu greșesc prin faptul că sînt raționali, ci pentru că se amestecă în cele ale inimii cu instrumente ale rațiunii. Însă pentru a ajunge la Marele Adevăr avem nevoie mai întâi de toate să iubim. Acesta trebuie să fie pașaportul nostru pentru veșnicie, iar cunoașterea și judecata rațională vor fi la momentul potrivit o joacă de copii. Ni se vor dezvălui atunci toate tainele pe care nu le-am putut cunoaște în viața aceasta. Pe cînd dacă vom ști cu precizie totul, dar nu vom iubi, dincolo va fi mult prea tîrziu ca să învățăm. Rațiunea, care nu înseamnă decît inteligenta, bun simț, dreapta socotinta, a fost data de Dumnezeu ca să fie pusă tot în slujba mântuirii. După părerea mea, rațiune fără iubire nu există. Iubirea este cu siguranță mai importantă, este axul central (fără de care nimic nu are valoare) însă rațiunea are rolul ei, bine definit. Rațiunea omului modern tinde să se confunde cu știința, care împiedică pe cei mai mulți oameni să devină credincioși. Lupta

dintre iubire și rațiune nu este singura luptă. În triunghiul de aur Rațiune, Iubire și Credință apare și o a doua luptă între Rațiune și Credință. Relația dintre rațiune și credință așa cum reiese din disputa lui Leibniz cu autorul „Dictionnaire historique et critique”, Pierre Bayle a fost analizată cu multă atenție de critici. Această relație vizează o diferență de poziție, unanim cunoscută între „Dumnezeul teologilor”, și „Dumnezeul filosofilor”. În legătură cu relația dintre rațiune și credință se pot schița trei posibilități: 1) Prima are în vedere afirmația ateistă că rațiunea și revelația sunt incompatibile, și trebuie, drept urmare, să respingem revelația în favoarea rațiunii; 2) a doua posibilitate poate fi considerată drept antiteza celei dintîi și anume rațiunea și revelația sunt în continuare ca fiind incompatibile, dar rațiunea este cea care e respinsă de data asta în favoarea unui salt (orb, nerațional) în credință; 3) a treia posibilitate este reprezentată de sinteza scolastică a rațiunii și credinței, întâlnită în gândirea Sf. Toma d'Aquino și a unora din discipolii săi contemporani. Trebuie să ținem cont de faptul că există și alte perspective, dincolo de disputa, mai familiară la noi, dintre cei ce susțin ca între știință și religie există o opoziție ire-

conciliabilă și cei ce susțin ca aceasta opoziție poate fi, într-un fel, depășită. Credința intervine în general acolo unde rațiunea singură nu poate fi, nu poate da un fundament. Acesta este cazul prin excelență, față de care credința nu vine să suplinească o incapacitate a gândirii mele, ci o dimensiune a ființei mele. Credința nu este integral fundamentată de rațiune, dar nu este nici antirațională, pentru că în credința creștină intră o bună parte de argumentație. Speranța se naște din credință și se manifestă prin iubire. Iisus Hristos, dragostea lui Dumnezeu arătată către noi, este Speranța noastră pentru că El este „Chipul lui Dumnezeu Cel nevăzut” (Coloseni 1, 15), Creatorul, Proniatorul și destinația ultimă a lumii și a existenței create. El este Fiul lui Dumnezeu Cel Unul născut, întrupat pentru noi oamenii și pentru a noastră mîntuire. El este Speranța noastră pentru că prin El avem viață (cf. I Ioan 4, 9). El este Speranța noastră pentru că El este Adevărul suprem și veșnic (cf. Ioan 14, 6). El este Speranța noastră pentru că El este Pacea noastră, Cel ce a împăcat pe om cu Dumnezeu (cf. Efeseni 2, 14). Iisus Hristos, Miluiătorul și Binefăcătorul nostru, este Speranța noastră pentru că El a asumat firea umană, a curățit-o, a sfințit-o și a ridicat-o în slavă, în intimitatea iubirii veșnice a Preasfintei Treimi. Hristos-Domnul este Ușa care ne conduce în interiorul vieții și al comuniunii dumnezeiești, Ușa prin care dacă va intra cineva se va mîntui (cf. Ioan 10, 9).

Sfârșit

Ion Iancu Vale

Undeva, pe întinsa Câmpie a Tăcerii, Ultimul Far semnalizează palid și intermitent. Fire sticloase și rare de iarbă străpung fără convingere cochilia roșietică și fără-micioasă a solului. Curenți incandescenti de aer învolburează pânze albe de praf, generând tornade rebele. Miasme fetide viciază aerul, incitând Marea angoasă spre a-și flutura aripile cenușii. Cortegii serpuitoare de proteze se precipită busculându-se, într-un lugubru scârțâit de balamale ruginite, către Ultimul Far, ignorând Nelimitata Crevasă ascunsă dincolo de el. Ultimul Far pâlpaie spasmodic atrăgând implacabil unduitoarea procesiune ce înaintează

Marșul suicidal al protezelor

peste întinderea pustie pe care, din loc în loc, gnaisuri gigantice, diamantin șlefuite, le așină calea. Undeva, în spatele Ultimului Far, perfid ascunsă, Nelimitata Crevasă își macină canin tăcerea spațială, așteptând cu răbdare Irevocabilul Dar. Bizara procesiune compusă din proteze din material sintetic, metalice sau din lemn, plăci dentare, peruci, vase sanguine artificiale, ochi de sticlă și alte organe aparținând cândva - sau trebuind să aparțină - ființelor

umane, dotate acum de Veșnica Putere Obscură cu afectivitate senzorială, se târăște chinuită, parcă, de ictusuri comițiale spre unica lumină rămasă. Ultimul Far, fascie plâpândă și efemeră în vasta și orbitoarea semiobscuritate, pâlpaie agonice. Deodată proteza unui picior, proteza unei mâini și o perucă bărbătească se detașează de grosul masei. Mâna, suprapusă piciorului vârât într-un bocanc militar, se cațără pe coama unui gnais, fluturând în degetele rășchirate peruca decolorată. Un glas cavernos împunge zarea, făcând uriașul convoi să se oprească și să asculte Inspirata Tripletă: „Încotro te îndrepti, Popor al Protezelor, spre ce țel iluzoriu îți porți pașii? Lumina aceea e înșelătoare, Universul spre care ne ademenește, fals. Oprește-te, Popor al Protezelor! Marșul nostru este suicidal. Să rămânem unde suntem și să redăm vieții câmpia aceasta, să ocrotim sâmburele încă viu, să întemeiem pe tărâmul acesta un nou spațiu vital! Să ne oprim, Popor al Protezelor, lumina aceea ne ademenește spre autodistrugere! Opriți-vă, cât mai e timp, opriți-vă!” Inspirata Tripletă tace așteptând reacția mulți-

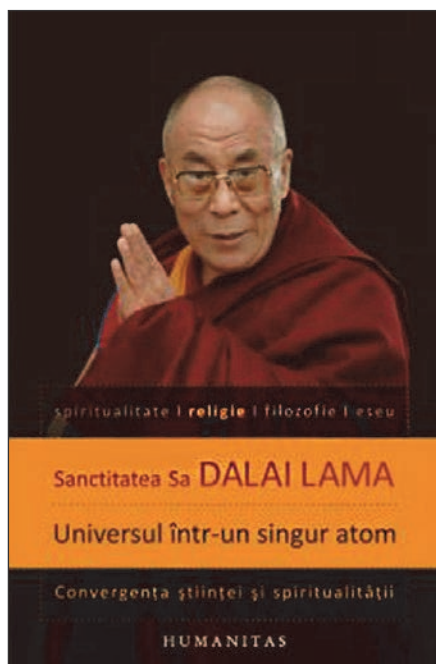

mii. În rândul protezelor se iscă freamăt și ele se agită un timp, sfătuindu-se. Într-un târziu, un tunet format din mii de glasuri despică zarea: „Nu-i adevărat! vrem să scăpăm din acest imperiu al deznădejdiei. Acolo unde se zărește lumina trebuie să fie bine! Înainte, Popor al Protezelor, înainte!” Și protezele își reîncep marșul cu și mai multă vigoare, strivind sub tălpi Inspirata Tripletă. Timpul trece și distanța dintre Ultimul Far și mărșăluitoari se micșorează. Deodată, firava lumină dispare total. Cenușul devine aproape negru și material. Protezele încremesc. Teama planează demential deasupra gloatei. Apoi, antrenate de o groază totală, scoțând un vaiet prelung, protezele se aruncă într-un ultim asalt, rostogolindu-se unele peste altele în gura larg căscată a Nelimitatei Crevase, care le înghite horcăind abisal. Pe întinsa Câmpie a Tăcerii, uriașul spațiu plumburiu nu mai este tulburat de nimic. Doar farmacistul Figueras caută în continuare absolut nimic.

DUREREA

Ion Iancu Vale

este sămânța vieții ce pântecu-o refuză când visul de-a fi mamă mocnește viu în spuză e pomul ce rodind își etalează fala și un topor stupid îi curmă verticala este reproșul vitei, mugind tânguitor când o ucide setea și n-o duci la izvor e zâmbetul ce-ngheață nedumerit pe gură când celui ce-i faci bine te minte și te fură e gânguritul alb al pruncului ce suge pe care un părinte îl leapădă și fuge e perna îmbibată cu plânsul de fecioară ce în zadar așteaptă iubitul într-o seară e scârțâitul porții ce omenesc scâncește când pe pribeag în casă, stăpânul nu-l primește e deseori Poetul ce tainic germinând cu silnicia vieții se năruie luptând e Țara mai ales ce sacru te alarmă și-n crudă nepăsare nu te transformi în armă

Corneliu Florea

Printre cei mai valoroși contemporani ai generației noastre, Dalai Lama ocupă una dintre cele mai înalte și speciale poziții în gândirea prodigioasă a umanității de la răscrucilele noului mileniu. Însăși viața sa este un epos al gândirii, pe care o silește cu inteligență și finețe, începând cu îndepărtata și înțeleaptă învățătura buddhistă până la științele moderne de astăzi, ce vor să cuprindă, dezlege și să stăpânească toate tainele macrocosmului și microcosmosului. Oamenii de știință au intrat într-o competiție stranie în a domina întreg universul, pe care înțelepții buddismului, de mult, l-au băgat într-un atom, fiind doar o materie în permanentă mișcare și transformare după niște legi la care mintea științifică a lumii încă nu a ajuns.

Buddha a avut înțelepciunea să precizeze că nimic nu este stabil și veșnic în univers și fiecare trebuie să observe și să contemple tot ce este în jurul lui! Astfel, punând curiozitatea, observația și meditația înaintea unei dogme, Buddha a eliberat omul, gândirea și acțiunile sale, conturând în învățăturile sale doar că toți suntem egali între noi și trebuie să trăim în înțele-

Dalai Lama: „Universul într-un singur atom”

gere și armonie, în cordialitate prin înțelepciune și morală. Armonia fiind sublimul conviețuirii umane.

Dalai Lama s-a născut în 1935 și la vârsta de doi ani a fost ales al 14-lea lama, adică liderul buddist al tibetanilor. La șase ani a început o prodigioasă educație cu arta și cultura tibetană, sanscrită, logica și medicina și mai ales, stăruitor cu disciplina monahală a buddismului, cu înțelepciunile lui Buddha, cu doctrina sa atât de benefice corpului și minții omenității. De la început a dat dovadă de o superioară dotare intelectuală, de avidă curiozitate și ascuțit spirit de observație ce sunt factori stimulatori ai unei gândiri superioare până în sferele înalte ale comprehensiunii absolute. În plus, Dalai Lama are un șarm personal rar întâlnit, atractiv prin modestie nedisimulată și cumsecădenie aleasă și ar fi devenit cel mai iubit și apreciat lider dacă China nu ar fi ocupat Tibetul în 1950, forțându-l în toate felurile, chiar și prin atentate să părăsească Tibetul în 1959. Este o mare nedreptate socială pentru Tibet, pentru Dalai Lama, dar și un câștig pentru cultura actulă a omenirii, pentru că el nu a rămas la stadiu de exilat urgisit ci a atins cotele cărturarului internațional recunoscut prin cele peste șaptezeci de cărți scrise și ca inițiatorul și coordonatorul ciclului de conferințe internaționale Mind and Life în care se dezbate cele mai înaintate idei și descoperiri științifice ale omenirii. Lista oamenilor de știință și cultură care participă la acest ciclu periodic de conferințe în marile metropole ale lumii sunt dovadă de prestigiu și valoare.

Dalai Lama este peste tot îmbrățișat cu drag și respect, ascultat ca un mare înțelept budist ce îmbogățește filosofia omenirii. El este deținătorul Premiului Nobel pentru Pace acordat în 1989 pentru susținerea, fără violență, a eliberării poporului său de sub ocupația chineză.

De curând a apărut în Editura Humanitas o carte semnată de Sanctitatea Sa Dalai Lama „UNIVERSUL ÎNTR-UN SINGUR ATOM” pe care din curiozitate am luat-o și am citit-o cu interes dar am făcut-o pe îndelete, cu pauze de meditație mai ales în partea doua în care dezbate cuprinzător conștiința umanității. Volumul este extraordinar fiindcă m-a purtat de la atom la univers și de la amebă la encefal. E o cale foarte lungă care a durat vreo zece, cispzece miliarde de ani, și așa, pot zice de ce Dalai Lama a intitulat-o cum a făcut, fiindcă în cele 240 de pagini e ca și cum a înghesuit într-un atom o parte din întrebările și răspunsurile omenirii de-a lungul istoriei gândirii ei despre necuprinderea timpului și spațiului, iar când ajunge la întrebările cele mari de când și de cine, preferă să ne îndemne la observație și contemplare decât să ne afișeze o nouă dogmă religioasă pe lângă cele pe care omenirea le are deja, dar nu dau răspunsuri valide adevărului.

Nu, omenirea de mii de ani nu se mulțumește doar cu plăsmuiri divine sau biblice, cu porunci și canoane, cu perceptive și dogme ci caută concret începutul și pe încheputul lumii, lume care a pornit de la un atom și a ajuns la univers, cu toate ale ei. Așa e omul iscoditor peste limitele sale ►

► de înțelegere și cunoaștere pe care le are. Iar, Dalai

Lama mai pune paie pe focul iscodirilor afirmând: marile descoperiri din fizică, începând cu perioada copernicană au dat naștere ideii ca realitatea nu este așa cum ne pare nouă! Are dreptate înțeleptul buddist, și, să nu mai vorbim în ce bâlci idiologic a intrat lumea de atunci încolo, când după fiecare descoperire epocală tot mai înflăcărare și inflamabile devin disputele filosofice, religioase și științifice. De când au început să apară uimitorile descoperiri și ideile aferente lor, dogmele teiste - iudaismul, creștinismul, islamismul - sunt în pierdere continuă. Pierderile au început cu Galileleo Galilei, care cu luneta lui a scos mica noastră planetă, cât un bob de grâu, din centrul universului și a agățat-o, într-un colț de univers, cu o orbită de un soare ce nu-i mai mare decât un bostan ! Ce decepție pe unii orgolioși ce se credeau că universul e colonia pământului lor. Zâmbim ca Buddha, înțelegător și înțelept, pentru că învățătura lui nu a făcut asemenea greșeli absurde. Astăzi, învățăturile buddiste pot conlucra cu dezvoltarea științelor și cu cele mai avansate idei ale futurologiei, pentru că Buddha a fost mai înțelept la vremea lui; s-a abținut să răspundă la întrebarea cine și când a făcut universul, îndemnându-și discipolii la observație, experiment, gândire, ceea ce dogmatici teiști nu au făcut-o și acum rămân în urmă, tot mai în urmă, mai singuri, părăsiți. E doar o chestiune de educație și timp. Dalai Lama e prea inteligent, cult și buddist așa că nu face asemenea referiri sau aluzii, orale sau în scrise, dar prin exemplele folosite din învățăturile buddiste, reiese clar acest lucru.

Acum, lumea teistă se află în fața unui adevărat tsunami de descoperiri științifice, ce pune concepția divină într-un mare impas, total dezorientată de reali-

tățile demonstrate științifice, nu bazate pe narațiuni biblice, minuni și miracole fără acoperiri ideologice sau științifice. Iar Dalai Lama, fără să menționeze nici cea mai mică referire la teiști, îl plimbă prin istorica galerie a științelor, ideilor și filosofiei actuale.

Cosmologia modernă, cu care începe marele tur, a ajuns deja la o concluzie fermă: Universul nostru în forma actuală nu este nici etern nici static. Această teză demonstrată reteză, fără grație, eternitățile ca realități, inclusiv conceptul de suflet. Punct. În continuare Dalai Lama etalează idei, concepte și fapte despre permanenta modificare a universului început acum, aproximativ, zece, cincisprezece miliarde de ani cu acel Big Bang – explozie de univers – după care urmează perioade de ordine și haos ale universului, până ce se sfârșește printr-un Big Crunch, pe care-l traducem în acest caz cu marea contracție, atât de mare încât tot universul, probabil, intră într-un singur atom, care apoi, din nou poate să explodeze într-un cu totul și cu totul alt nou univers. Ce frumos să dai drumul imaginației când nu ești sigur de nimic! Oricum, atât cosmologia modernă cât și buddismul nu acceptă ideea universului static, etern. Cosmologia buddistă stabilește ciclul universului în felul următor: în primul rând, există o perioadă a formării, apoi urmează perioada în care Universul dăinuie și o perioadă în care este distrus, iar în final perioada de vid, de dinaintea formării unui Univers nou (Dalai Lama, Universul într-un singur atom, pag 102). Paralelism absolut între învățătura buddistă de acum douămii cinsute de ani și știința actuală.

Originea vieții, Dalai Lama o prezintă așa cum trebuie, ca pe cel mai mare miracol al Universului. Este copleșit de biologie, de oamenii care au dus-o de la observații empirice și descrieri

amănunțite la conceptele dezvoltării și descoperirea tainelor și forțelor selecției naturale. Este fascinat de originea specilor a lui Darwin: „Cred că teoria darwinistă a evoluției, cel puțin cu adausurile de informație ale geneticii moderne, ne oferă o descriere coerentă a evoluției vieții umane pe Pământ”. Buddhismul ca învățătură a gândirii meditative libere nu îl oprește pe Sanctitatea Sa de la o asemenea afirmație ba mai mult să se entuziasmeze, și să-l îmbrățișeze, fără rezerve, pe LUCA = Last Universal Common Ancestor, considerat în genetica zilelor noastre primul organism, format din ADN (acid dezoxinucleic) nici cât o bacterie, dar cel mai vechi strămoș comun al vieții pe pământ. Apoi ne prezintă cu aceeași pasiune Genomul Uman acei 23 de cromozomi care sunt suportul zecilor de mii de gene care unindu-se cu ceilalți 23 de cromozomi ai sexului opus redau ființa omenească. Câtă memorie și forță au cei 46 de cromozonii uniți în ai reda pe Adam și Eva, cum apar ei în celebra pictură a lui Michelangelo din Capela Sixtina.

Să zâmbim senin, admirativ cât de mult omenirea savantă a descoperit din tainele vieții pe pământ, dacă știința, genetica prin metode biotehnice a ajuns să și coloneze viața dând omenirii cea mai faimoasă oaie: Dolly!

Aici în fața extraordinarei ingineriei genetice, pe cât de uimitoare pe atât de tulburătoare să ne oprim, să-l ascultăm pe Dalai Lama, să medităm și să fim precauți ca el. Lumea științifică să nu repete în genetică aceleași greșeli pe care le-au săvârșit colegii lor din fizică, în cercetarea și aplicațiile nucleare. Pentru că efectele ingineriilor genetice împinse peste limitele rațiunii și a bioeticii vor fi și mai catastrofale decât cele nucleare!

Elena Buică

Am avut o zi bună când am primit vestea că pe 21 aprilie 2012, la Montreal a fost lansat volumul de poezii „Printre silabe” (Editura Singur, Târgoviște, 2012), semnat de poetul Adrian Erbiceanu - cunoscut în lumea scriitorilor canadieni nu numai ca poet, ci și ca președinte și cofondator al Asociației Scriitorilor de Limbă Română din Quebec (ASLRQ) și ca director al Editurii de limbă română din capitala provinciei. Volumul a inaugurat colecția celor 50 de volume de versuri cu rimă, din cadrul Proiectului „Întoarcerea poetului risipitor”, sub îndrumarea și îngrijirea Editurii Singur din Târgoviște. M-a bucurat reîntâlnirea cu poeziile sale fiindcă ele au puterea să lumineze o zonă sensibilă din câmpul trăirilor frumoase, poezii care încântă prin dulcele și nemuritorul stil clasic.

Cele 60 de poeme ale volumului se înscriu pe linia ce-l definește pe autorul lor. Chiar de la primele pagini te lași sedus, ca de-o vrajă, rămâi captiv paginilor ei, de parcă te-ai afla sub influența unui puternic câmp magnetic. Și în această nouă apariție editorială autorul adună fiorul romantic în poeme care încântă prin muzicalitate și cuminenție orânduită în ineditul și spontaneitatea metaforelor, prin esențializare, prin har, rigoare, concentrare, disciplină, simboluri

Adrian Erbiceanu: „Printre silabe”

fundamentale ale prozodiei - daruri poetice la care ar râvni orice trudit al cuvântului în care susură versul tănuit în adâncuri. Sunt poezii scurte, ca niște bijuterii delicate, dar încărcate cu puterea de a crea emoții și trăiri revelatoare.

Actul creației nefiind ușor, putem spune că prin efortul său, autorul s-a învins pe sine și ne-a dăruit poezii care ajută spiritul să aspire spre culmile înaltului și ale desăvârșirii, căci ce altceva înseamnă poezia pentru poetul Adrian Erbiceanu, dacă nu puterea izbăvitoare a frumuseții pure?

El ne mărturisește, chiar în primele pagini, că „Anticipând vibrarea/ Nestăvilită, dusă la extrem” este „purat de gând”, cu modestie și chiar cu umilință, prin tezaurul aducerilor aminte și-atunci, „de prin culise strâng uitairea/ Și-o mântui rostuind-o în poem” (Intermezzo).

Ne ține cu cartea în-

delung deschisă, cel mai adesea, poezia de meditație. Bogată în nuanțe filosofice, meditația este la ea acasă, căci viața l-a înzestrat pe autor și cu darul gândului profund, cel al înțelepciunii. Sunt poezii cu o gamă infinită a reverberațiilor spirituale care pătrund în adâncul ființei noastre, lumindu-l. Tumultul sufletesc atinge esența și ne reîntoarce la valoarea intrinsecă a ceea ce suntem, ne poartă spre sinele nostru. Meditațiile sale devin subtile filtre prin care nu pot trece decât esențializări ale unor idei, trăiri, aspirații, poetul modelând realitatea în imagini literar-artistice „grele” de sensuri: „Atras în focul sacru, pe nevrute,/ Poftirile mă strâng, neomeneshi,/ Să uit de tânguire și virtute,/ Pe drumul rătăcirilor lumeshi./ Ci-ntemnițată-n umbrele trecute,/ Tăcerea doare... spre a ști că ești!...” (Neliniști)

Poetul mânuiește cu măiestrie sugestia pen-

tru a ne transmite gânduri și sentimente, zestre a unei cromatici sufletești tulburătoare: „Se leagănă, de somn, cărarea,/ Pe umbre lungi, mereu mai lungi,/ Învăluind în vis uitairea.../ Cât timp îți trebuie s-ajungi?”// (Tu poate știi). Precum în operele marilor poeți, într-o viziune largă, întâlnim și în creația poetului Adrian Erbiceanu sentimentul cosmic împletindu-se cu cel pământesc: „Din încifrarea spre albastru/ În liniști încropii oceane/ Și liniști-pești, și diafane/ Căderi spre oare care astru?” (Trecea o doamnă). Folosind interogația retorică, poetul instituie starea de interacțiune permanentă cu cititorul.

Nu puteau lipsi din versurile poetului Adrian Erbiceanu nici anumite nuanțe folclorice menite să trezească în noi nostalgia plaiului mioritic, cum se întâmplă în distihul ce are drept titlu cuvântul care, numai pentru români are o rezonanță specială – „Dor”: „Jos la răscruce, gata de ducă/ Ce mă mai ține, mă tot hurducă.”// Dorul atârână frunza saracă/ Dragostea vine, dragostea pleacă...// Prind, ca din palme, să se resfire/ Cioburi păstrate în amintire...// Ca o minciună consolatoare/ Vremea mă ninge, clipa mă doare”.

Creațiile lui Adrian Erbiceanu au darul de a ne fascina și printr-o simplitate și cuminenție

Altfel de aforisme

Propus de D.M.

Cu dragostea omori timpul, cu timpul omori dragostea.

Răzbunarea e dulce și nu are calorii.

Dacă n-ai ce face, fă-o în altă parte.

Când bărbatul are o situație proastă, caută o femeie. Când situația se îmbunătățește, mai caută una.

În dictatură, cineva te folosește cum vrea. În democrație, ai dreptul să-l alegi pe cel care o să te folosească așa cum vrea el.

► inconfundabilă a limbajului poetic, cu frumuseți născute din armonii interioare, din învăluri și reverii, trebuindu-ți o mare dexteritate pentru a le stăpâni. Pentru frumusețea ei, redau în întregime poezia „Ca salcia”, un poem în care gingășia feminină și frumusețea naturii sunt ilustrate în cuvinte simple - departe însă, de sfera superficialului sau banalului -, în construcția căreia predomină comparația. Imaginile vizuale îți dau impresia că te afli în fața unui pictor măiestrind penelul și dirijând pensula cu mâna-i plină de har spre fixarea reperelor, pe care le îmbracă apoi într-o feerie de culoare.

„Prin sălcii vântul se frământă./ La nesfârșit

Dacă soția nu vorbește dimineța cu tine, înseamnă că beția de aseară ți-a reușit.

Mai rău decât un prost leneș e un prost cu inițiativă.

M-au urmărit multe gânduri profunde, dar am fost întotdeauna mai iute decât ele.

Întâmplarea e inevitabilul apărut din senin.

Dacă șeful e idiot, lasă-l s-o afle de la altul.

În orice căsnicie, cineva are întotdeauna dreptate, iar bărbatul niciodată.

Nu-i greu să te lași de băut, greu e să înțelegi de ce trebuie să te lași de băut.

Oamenii cu bani sunt de două feluri: apărați de

fixându-și straiul/ Ca fata, ce de mijloc frântă,/ Își bate rufele cu maiul.// Deposedat, sempleticește,/ În proprii intimitate,/ Ca fata ce, pälind, roșește,/ C-o prinzi cu poale suflecate.// Ca salcia ce nu mai scapă/ De vânt, prin vânturi despletită./ Stă fata, pân`la brâu în apă,/ Și mă tot duce în ispită.” Poeziile de dragoste ocupă un loc însemnat în creația autorului. Sunt poezii de o mare sensibilitate, dar, în același timp, stăpânite de o notă de sobrietate. Femeia este spiritualizată, sugestiile învăluite în decență și noblețe, dezvăluie o aleasă educație a autorului, iar căldura umană pe care o degajă, îmbrățișează frumosul și emoția cu sinceritate și trăire poetică unică. „Misterul

poliției ori căutați de poliție.

Și în casa de nebuni există vecini.

Oricât te-ai strădui, cineva va munci mai puțin decât tine și va câștiga mai mult.

Nu salariile-s mici, lunile sunt prea lungi.

Când iubești cu adevărat, nici măcar bigudiurile nu te mai sperie.

Principala problemă a omului e că el singur își creează probleme.

Dacă nu ai griji și dușmani, e posibil să nu te fi născut.

Cine muncește toată ziua nu mai are timp să câștige.

Viața e liniuța dintre data nașterii și data mor-

focului albastru/ pe ape stinse de rubin/ în ochii tăi ascund dezastrul/ visului clipelor ce vin.// Transcrisă-n falii de lumină,/ disimulate în eter,/ uimirea strânge și dezbină// averea clipeilor ce pier.// Din fulgurea ce precede/ dezlănțuirea de ninsori/ oricât ai vrea, oricât ai crede/ timp nu-i pentru măsurători.// Doar gestul, simpla arătare/ din prea adâncul răscolit,/ desfide clipa care moare...// Pierzându-te... m-am regăsit!// (Misterul focului)

„Alunecam ca o iscoadă/ Ce prinde firul de-nceput,/ Când întunerul - pe stradă/ Mănvăluia-n necunoscut./ Șaradă trasă prin șaradă!.../ Scăpat din frăie, aș fi vrut/ Să mă revezi; să-ți fiu dovadă/ Că sunt

ții.

Sărăcia nu se vindecă. A dovedit-o medicina fără plată.

Dacă într-un cuvânt de cinci litere ai comis șase greșeli, una e de prisos.

Un adult e omul care nu mai crește în înălțime și începe să crească în lățime și grosime.

Prietenii pot fi și falși, dușmanii sunt întotdeauna autentici.

Nu-ți băga în cap toate fleacurile, fiindcă nu-ți mai rămâne loc pentru prostie.

Un optimist este un om insuficient informat.

Femeile fac din nimic trei lucruri: salate, coafuri și drame.

pe urma ta pierdut./ Mă avea suflet o tornadă,/ Ardeam închis în dor durut/ Și steaua mea mijea... să cadă/ Din visul frânt... nestrăbătut...// De-atuncea nu te-am mai văzut!” (Pe urma ta) Am convingerea că istoria literaturii române care urmează a se scrie de-acum înainte nu va pierde din vedere originalitatea și sensibilitatea acestor creații, în care firescul și plenitudinea vieții sunt pietre de temelie așezate cu migală în edificiul spiritual ridicat din poeziile lui Adrian Erbiceanu, bijuterii componistice prin care respiri prospețimea și trăiești fiorul poetic cu ecouri romantice, amintind de poezia eminesciană - parte neruptă din sufletul românilor, oriunde s-ar afla ei.

Victor Sterom

**Nicolae Grigore
Mărășanu, Fiara
impară, Ed. Tipo -
Moldova, Iași, 2011**

Poezia creată de poetul brăilean Nicolae Grigore Mărășanu e plină de o transparență a sincerității, de o transfigurare vădită cu imagini lapidare cu stări dezvăluind inedite - perle - de sugestivitate proiectivă. Poetul desenează cu o peniță fină și tuș albastru pe foșnetul eternității o poezie modernă, înrudită până-n structuri nebănuite cu marea poezie a lumii contemporane și care, se desfășoară intim în timp și spațiu creând o paralume. În fine, provocarea acestei cărți pare că vine de la un așa-zis - palimpsest - în care poemele alcătuiesc o țesătură de fibre semantice. „Gând adoarme vântul,/sui la cocoșul de vânt pe-acoperiș,/mai tăifăsuim,/el îmi spune: mai mută și tu/înțelesurile din cuiburile inițiale,/așează-le direct pe idei;/de pildă, de ce coroana de spini/să ardă aura frunții/ craniul vocalelor împărătești,/mai aproape creației?/Va fi ca și când ai mobila/după alte preziceri camera de gazare,/

BREVIARE

de Victor Sterom

ventricolul stâng,/ gura leului./La care-i răspund: dragule-fără-pene,/te-aș crede/ (te-nvârți doar după cum bate vântul)/ dar rațiunea asta vine din coadă,/din pala vântului ce te cârmește/ neîntemeierii săi fii stindard” (Cocoșul de vânt)

**Grigore Grigore,
Apa trece, pietrele
o-ngână, Ed. Rora,
Târgoviște, 2010**

Nu am citit în această carte niciun poem care să nu plece de la conceptul ontic, să nu se contopească până la ultimul cuvânt cu vibrația unei atitudini, cu freacă profund al sufletului întru aflarea rostului existențial și intersectarea cu semnificațiile cognitive. Conștiința poetică modernă, pentru care iluzia realului nu e un refugiu, ci, mai degrabă, o stare ontologică a ființei. Grigore Grigore lasă impresia, dar și certitudinea unui creator pentru care viziunea și inspirația sunt - angajate - în mutații etice și estetice, vădit obsesive, căutând să decodifice prin versuri paradigmatic, arcadele realității.

„Suntem ca iarba; când vântul bate/Seapleacă în semn de salut/Oricâte vânturi o vor străbate/Rămâne dreaptă ca la-nceput/Ca viața noastră să fie vară/Și ochii veșnic de soare plini/Atâta pace

am strâns în țară/Că le-ar ajunge și la străini/ Deși pământul știe prea bine/Ce ne mai doare/ce ne-a durut/Cu câtă trudă peste ruine/Ani de aur ne-am - netrecut. (Suntem ca iarba)

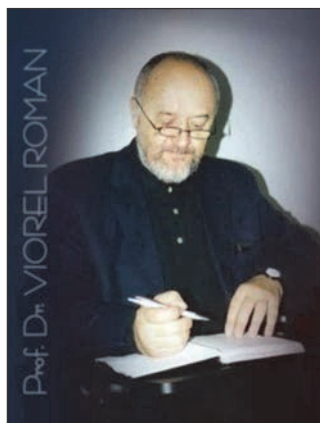
**Christina Witteisbach,
Confuzie seducătoare,
Ed. Domino, Brăila,
2009**

Romanul metafizic și ficțional - confuzie seducătoare - ni se înfățișează ca o inițiere într-o altfel de iubire, aflată, bunăoară, în... libertate. Personajul Divine plonjează într-o realitate visată de a deveni actriță de film - și chiar devine în urma unui concurs - realizând că viața nu-i alcătuită numai din decepții, deprimări și suferință (mai ales după moartea părinților săi) refugiindu-se în domeniul inefabil al creației artistice, în care - marea iubire - dintre Serena și Joseph - protagoniștii filmului în care Divine - cu numele de scenă Serena - reverberează și în cuplul natural Divine-Lucas, punând în evidență o altfel de sensibilitate conectată la parcurgerea necesară a oricărui - spațiu existențial - prin situarea momentelor pe o altă parte dialectică a devenirii întru ființa, în fine, există în această - confuzie seducătoare - o imensă rigoare prozodică, un echilibru interior, o întrepătrundere de spații

stilistice comparabile cu simfonismul marilor romane moderne.

**Mihai Antonescu,
Marianty, Ed. Rora,
Târgoviște, 2011**

Capabil să dezvolte registre epice - tematice variate, prozatorul Mihai Antonescu în romanul său - Marianty - aspiră la recompunerea unui spațiu ficțional inedit, unui univers de imagini devenite unitate de măsură a trăirilor asumate, într-un fel, lumea recreată aproape meditativ, axiomatic, însetat mai mult de concret decât de ireal. Treptat, proza aceasta, prinsă parcă de o mână cerească în vârtoarea unui vis în care eroina se lasă a fi cunoscută în tot ce are sufletul ei mai labirintic - de la copilărie până la maturitate, de la candoarea unui copil de treisprezece ani până la durerea pierderii unicului fiu, descoperă alte și alte orizonturi sau lasă locul uneori al trecerii în amintiri nedisimulate, alteori în meditații filozofice, dezvoltând ample și neașteptate sensuri. Viziunea romantică a cunoașterii, este adesea - împinsă - într-o persuasivă ancorare în realitatea unei proze moderne. Fraza epică, tot timpul sugestivă, subtilă, provoacă interferențe culturale și livrești, oferindu-ne, prilejul meditației și, de ce nu, al descoperirii. Proza acestui roman, nai mult reflexivă decât erotică deși nu lipsesc scenele erotice, nemorabile, este o elegie văzută ca loc inițiat, ca spirit, ca existență.

Viorel Roman

Mircea Eliade a demonstrat convingător nevoia oamenilor de a se orienta în viața prin diferențierea clară dintre timpul și spațiul sacru și profan. Și după filozoful Martin Heidegger există două feluri de a gândi, ambele perfect legitime, dar care nu au nimic de a face una cu alta. Una orientată spre scopul, rostul existenței, imposibil de măsurat și quantificat, dar absolut necesară și una, să-i zicem practică, matematică, orientată spre obținerea unor rezultate palpabile, concrete, pe care omul le poate stăpâni, reproduce și le poate demonstra științific în sensul științelor naturale.

Spațiul și timpul sacru sunt un domeniu al gândirii speculative orientate spre sensul, rațiunea de a fi a omului și cel profan rezervat activității rațional concrete, cunoscabile. Să urmărim relația dintre credință și rațiune de a lungul timpului. Nu numai Heidegger ne atrage atenția că în vremea noastră în care gândirea științifică, cuantificabilă, să-i zicem matematică, sărbătorește un triumf după altul, desigur spre binele tuturor, oamenii sunt oarecum tentați să pierda din vedere necesitatea de a reflectată și asupra lor înșiși, pentru că, la urma urmelor, fiecare om

Credință și rațiune

trebuie să creadă în ceva!

Credință, după Eliade, Löwith, Ratzinger, papa Benedict XVII, este punctul de plecare a tuturor acțiunilor mai mult sau mai puțin cuantificabile și fără de care omul ar fi complet dezorientat în viață, într-un timp și spațiu fără repere. Omul nu trăiește numai din concret, din pâinea zilnică, el vrea, trebuie să știe, de ce e pe lume, cum să-și organizeze viața și ce se alege de el după moarte.

Pozitivismul zilelor noastre este în contradicție flagrantă cu creștinismul, pentru că ne obligă să ne mărginim la metodologia științelor naturale, care fără doar și poate ne-a îmbogățit cotidianul, dar prin pretenția de a ocupa și domeniul credinței, a rostului existenței, ne îngustează orizontul vieții.

Să nu pierdem din vedere că libertatea omului de a stăpâni prin cercetarea metodică realitatea concretă, este precedată de credința că aceasta este și posibilă și necesară. Dar să ne reîntoarcem la zorile umanității când experiențele religioase se concretizau în mituri, după care a urmat, după Ratzinger, trei forme de a le confirma sau depăși.

Prima formă de a depăși fază primitivă a mitului este experiența misticului, care intră în contact direct cu Absolutul și apoi cu comunitatea sa, cu cei care nu au acest har, așa că ei se mărginesc, sau mai bine zis sunt obligați în al crede pe primul și se mulțumescă cu o credință de mâna a doua. În felul acesta mitul este conservat prin experiența misticului.

A doua formă este revo-

luția monoteistă, a cărei forma clasică o găsim în credința Israelului unde mitul este înlăturat, denunțat ca o simplă făcătura a omului și Absolutul este propagat de profeții care vorbesc în numele, la chemarea lui Dumnezeu. Vechiul, Noul Testament și Coranul sunt textele fundamentale ale tradiției monoteiste, abrahamică.

A treia formă este raționalismul, iluminismul, a căror rădăcini pornesc de la filozofii greci din antichitate. Pentru ei miturile sunt o formă de cunoaștere primitivă, preștiințifică, care trebuie depășită și înlocuită cu Absolutul cunoștințelor raționale. Religia este astfel inutilă, fără importanță, ea poate fi tolerată în cel mai bun caz ca un ceremonial politic al cetății.

Ultima formă de depășire a mitului nu mai are nimic de a face cu religia, din contră, raționalismul, materialismul urmărește lichidarea formelor preștiințifice și este astăzi cea mai răspândită formă de abordare a adevărului. În Franța laicismul a devenit pe această cale chiar o pseudo religie de stat cu un Weltanschauung propriu. Nu este deloc exclus ca acest curent științific să aibe în față un viitor chiar mai strălucit decât cel din zilele noastre. Pretenția de absolut a cunoștințelor științifice își depășește mandatul și vrea să ocupe tot Weltanschauung-ul, să înlocuiască absolutul, care se afla, după cum am constatat, pe un palier paralel, incompatibil cu raționalismul, iluminismul cotidian.

Să urmărim, împreună

cu Löwith și Ratzinger, etapele istorice ale cunoașterii: orientarea magică, metafizică și cea din zilele noastre, științifică, modelul fiind cel, să-i zicem matematic, din științele naturale, care fiecare are de a face cu o credință și care-i stă oarecum în cale. Oamenii au renunțat azi să caute sensul ascuns al existenței. Această înclinație a spiritului pare contemporanilor aproape o pierdere de vreme, fără șansa unui rezultat care să merite efortul. De aceea, mai bine să ne concentrăm asupra ceea ce avem concret în mână și ne putem face pe această cale viața cât mai agreabilă. Așa am început pe nesimțite să pierdem din vedere examinarea realității, adevărului și să acceptăm satatus-ul quo pozitivist, fără perspectiva sensului vieții. Cum s-a ajuns aici?

Verum est ens, existență era adevărul. Pentru omul din antichitate și die era medievală existență era adevărată pentru că era a Divinității. Gândul, fapta din perspectiva Creatorului Suprem sunt unitare. Ce face omul este o activitate meșteșugărească mai mult sau mai puțin intamplatoare, perisabilă și nu are nimic de a face cu adevărata cunoaștere. După Descartes istoria nu e știință. Universitățile medievale nu se preocupau de cercetarea științifică.

Verum quia factum, adevărata cunoaștere pentru noi este numai ceea ce facem singuri. După Descartes, filozoful Giambattista Vico (1688-1744) schimbă paradigma scolasticii, Verum est ens în Verum quia factum. După Löwith și Ratzinger acesta

**Continuare în
pagina 30**

Duelul clipelor

În viața noastră efemeră,
Ne-am întâlnit pentru o clipă,
Să ne salvăm când o himeră
În suflute ni se-nfiripă,
Să ne subjuge fără arme,
Furându-ne și libertatea
Din ființa care-acum adoarme,
Sfidând lasciv eternitatea.

Duelul clipelor ne cerne,
Prin sita care răscolește,
Iubirile ce nu-s eterne,
Așa cum am crezut orbește.

În jocul ei ne prinde viața,
Mereu o luăm de la-nceput
Cuminiți, și spargem iarăși gheața,
Să ardem clipe ce-au trecut,

Ca din cenușa lor să facem
Potecile care ne-or duce
Spre vremurile-n care trecem,
Punând trecutului o cruce.

Leagăn de dor

Tu, mare, cu al tău talaz...
Ce dor mi-a fost să îmi cuprinzi
Cu brațe-albastre-al meu obraz,
Văpaia-n suflet să-mi aprinzi.

Să picuri perle de-amintiri
Peste trecutul prăfuit,
Să ștergi prea multele-amăgiri,
Ce viața mi-au secătuit.

Ce dor mi-a fost, dar n-am știut
Că-n sânul tău, de-o să revin,
O să mă simt ca nou născut
Și voi primi un alt destin.

Te las să-mi fii leagăn de dor
Și nu te voi uita nicicând,
Murmurul tău liniștitor
Îl voi purta mereu în gând.

Povestea noastră

Eu, steaua ta cea norocoasă,
În zori pe cer răsar sfioasă.
Tu, lasă-mi un sărut pe talpă!
Povestea noastră să înceapă.

Te poartă tainic pe-a ei punte
Corabia cu pânze rupte,
Dar singur nu mai ești pe mare,
Steaua ce-a răsărit nu moare.

Te cheamă zvonuri de chitare
La orizont, în depărtare.
Corăbier haihui, vâslește!

Te-așteaptă steaua din poveste.

poem cu o fată de iarbă

strânge-mă în brațe mian
să mă fac mică
și să încap
în palmele tale făcute căuș

ia-mă cu tine
hai să fugim într-o floare
și să ne ascundem sărutul
acolo

spui că buzele mele au gustul
lui Dumnezeu

fată de iarbă îți voi fi
cu trupul risipit în icoane

Flori de măr

Mă rătăcesc privind în ochii tăi,
În care au crescut doar flori de gheață.
Se vor prelinge țurțuri în văpăi
Când buzele-mi arzânde le-or da viață.

Mă regăsesc, pășind pe fruntea ta,
În cutele brăzdate de-amintiri.
Nanicând, iubiture, nu voi uita
Speranța înecată în priviri.

Cu palmele întinse peste timp,
Când florile de măr pe tâmpale-or ninge,
Iubirea-mi va fi veșnic anotimp
Și puritatea ei nu se va stinge.

Ce dor îmi e!

Ce dor îmi e de mâna ce-mi dădeai
Când ne plimbam în parc pe-alei pustii
Și dragăstos la mine te uitai.
Păream că suntem iarăși doi copii.

Ce dor îmi e de ochii tăi adânci,
Aveau în ei ceva ispititor,
Și-ar fi putut să miște din loc stânci,
Redând un sentiment liniștitor.

Ce dor îmi e de buzele fierbinți,
Sărutul lor cu sete când sorbeam,
Mă răscoleau și îmi trezeau dorinți,
Cu patimă, din suflet te iubeam.

Ce dor îmi e de glasul tău duios
Când ațipită-abia te auzeam
Chemându-mă atât de dragăstos,
Încât spre tine-ndată mă-ntorceam.

Ce dor îmi e de clipa ce-a trecut
În noaptea ce-o doream fără sfârșit!
Îmbrățișați în cute de-așternut,
Mijind, devreme, zorii ne-au trezit...

Emil Niculescu

După „Epicriza“, volum de versuri apărut anul precedent, Octavian Mihalcea revine cu un alt set de „foi de observație“, grupate sub titlul „Poezii“ (Fundatia Culturală Antatres, 2012), parcă mult mai eliptice, mai puțin „caligrafice“, mai abstrase decodărilor obișnuite, lecturii leneșe/lejere.

Textele stau sub protecția vigilentă a unei procesări tainice și temeinice, nocturne, în vecinătatea at-hanorului, unde are speranța nestrămutată a fi obținut, ca și confratele său, Magistrul „din mahalaua celestă Țicău“ – Am aurum non vulgi, leones – poezia; către acolo par să conducă notații abreviate precum: Încă arde steaua princiarî/ când urmărim drumul fierului/ încercare a nisipurilor arse („Transe de noapte“); e o lucrare din nopțile lui Hermes, al cărei „jurnal“ noctambulic îl ține: ai pășit/ ai fost trimis/ pe ușa deformată din fața triumghiului// aproape tremurând („Deschis“). fiindcă expunerea în profan incumbă primejdia căderii din „aera nova“:

„faima cotidiană asaltează aerul// țintă peste noi păcate“(„De trei ori în inimă“). Sunt, îndeobște, flash-uri stranii și insolite comunicând inchiștudinii: poveste văratică/ într-o oglindă de sânge („În oglindă“), un minut celebru incendiat („Limpede“), uși bântuite în miezul fotografiei („Numărătoare ruptă“), divulgate cumva împotriva voinței celui care le-a surprins, depozitarul, custodele unor rețete aflate sub incidența magiei, care știe că opera la negru calcă/ pe semne crăpale („Opera la negru“), clădită pe mereu cenușa vorbelor

Trismegistrări din mileniul trei

Emil Niculescu

frumoase („Parolă“). Repudierea vechilor „arte poetice“ derivă polemic din conștiința unei solitudini orgolios asumate, comunicată pithiatic, ca un semn de benevolență cenzurată: deschidere simplă – ruinele zilei se împart/ istorii trecute pentru știuta sinceritate a poeziei// sânge învelit cu prilejul întrecerii/ tărâmului limpede postum („Sinceritatea în poezie“). Umbra Creatorului, ce se revarsă asupra operei lumestii a lucrătorului Său, este aceea punitivă emanată de paginile Vechiului Testament, chiar atunci când s-ar vorbi de (o fanată) iubire: același cântec de seară/ poartă forța dansurilor pierdute// unul pe altul ne alungăm/ din preajma destinului// iertarea nu e bună pentru ce va fi // acest poem s-a născut să uite binele („Dans“); sau: cercetează groapa fără fund// ar putea fi o cununie tăiată/ de îngeri captivi („Suma ochilor doriți“).

Arta își are stigmatul și obediențele/ascultările (în sens monahal) sale, iar cel bântuit de acest har și pedeapsă le știe dar se resem-

Octavian Mihalcea

nază/izolează spre a nu fi supus unui și mai grav afront, compasiunea: cu dantelă neagră pe umerii goi/ fiecare muză poartă alături/ blestemele cele mai lungi („Dantelă neagră“); în consecuție, curajul nu e decât un regret/ rupt din sufletul echilibrului („Curaj“). Cavalerul acestei istorii repetitive la orice întrupare, ca un palimpsest (am găsit pe viață unul dintre nuduri/ nu știu dacă cel mai bun posibil/ (...)) vitraliile vor privi în-apoia trupului gol/ ce se pierde sub tușele groase – „Sub tușele groase“ este hărăzit a hălădui prin locuri mașter, asemenea legendarului Sfânt Gheorghe, într-un opeisaj de roci aride, parcă irlandez, „la răscruce de vânturi“: pe drum sunt bestii și basme/ mâine vor curge râuri triste/ prin venele pietrelor// legile se scund fără limite/ și urmează inimi alungate/ în cinstea vântului („Bestii și basme“).

Se sugerează un anonim al acestui tip de martiraj literar, al combustiiilor fără încetare și sațiu: așa

cum trece istoria/ / fumul nu aduce liniștea/ varului stins eliberat/ în piatră („Muza de piatră“); nostalgia faptei, alta decât aceea a vânării de vânt, își flutură, când și când banierile: citește-mi linia sângelui/ ar trebui să fiu aici/ când nu sunt/ decât un cuțit pierdut („Fără a fi“), chiar când toate par a fi fost deja hotărâte, legalizate, parafate (timbru pe timbru lipit – „Din dreapta“).

Arar nostalgia unei parțența, nici aceasta promițătoare de zodii mai faste (marea mult așteptată/ fără țarmuri/ a venit tâziu// singurătatea retezând capete – „Salvamar“), spre zone australe cu lună incertă sau viitor întrebător, sau boreale (din centrul iernii tremură pași sinceri pe gheață – „Vulpi pe gheață“), mântuitoare prin hipotermie și nădăjduitoare grație unor tehnici criogenetice: în adorarea limpezimii/ printre cumpletele geruri fine/ care uneori pot să învie/ cele mai frumoase naufragii („Cele mi frumoase naufragii“).

În pofida avariției cu care se confesează, uneori emite „semnale“, cu o topică specială și vagi rezonanțe din telegrame caragialiene, anunțând remanenta absurdului în mundan ca pe un ingredient aferent, greu imprescriptibil: Urmuz în lume încă („Nuanțe păzite“).

În schivnicia voită a atelierului/laboratorului/claustrului alchimic, suspect de auster față de fastuoasele „hale“ ale oniricului Leonid Dimov (interesat mai puțin de perfecțiunea „capului de operă“ decât de proteicele aventuri ale com-postului, unde mijloacele prețuiesc

mai abitar ca scopul, care, ca urmare a halucinantului sentiment de meraviglio, poate fi scăpat, fără mari pierderi, din vedere, el nefiind decât un cap-compas, un azimut ce nu ambiționează a deveni o terra ferma), Octavian Mihalcea își ascetizează, cred, în exces expresia, cu metodă, în ideea că, dacă, apud Șerban Foarță, poezia este pentru copii și inițiați, poate renunța la toate ludicitățile „compromițătoare” în favoarea unei rigori acerbe, alpine, orgolioasă până la refuzul prezenței oricărui șerpăși.

Poeții, adică mulți dintre aceștia (care, oricum,

statistic, sunt inflaționiști), privind pe această ambrăzură, rămân prizonierii unui teatru vetust, considerați și evaluându-se drept dramatis personae, gesticulanți vânzând aceași marfă (alungați din cetate dar, încă, nu și din templu, din rațiuni care ne scapă) nevoiașilor incapabili de abstract; față de ei, Octavian Mihalcea pare a lua o ambiguă, oricum rezervată, atitudine; conciliantă, totuși, cu neșansa lor de a obține „produsul finit” și inefinisabil: pași albi pe fostul drum al teatrului/ ca versul neterminat de poezii himerice („Drumul teatrului”). Final cu inefabilă cortină. De unde, admitând că ar primi, după

expresia blândului, ocupat până peste cap cu insignifiantele, Petre Stoica, fermier de „iepuri și anotimpuri”, „un potop de simpatii”, autorul ar părăsi clădirea pe scara de serviciu. Volumul atinge un metastadiu, interesant din punct de vedere experimentului, dar poate prea radicalizat încât să permită o continuare în aceeași octavă. De imaginat, să zicem, o scriere cuneiformă unde, împotriva inutilei calofilii, caielelor li s-a tăiat „floarea”. Când își îngăduie relaxări, în funcție de timp și expresii solitare („Crochiu”), edictele lui Octavian Mihalcea au nu numai solemnitate ci și vibrație: către toate porțile sacre ce

au curs în beznă/ către toate corăbiile scufundate în zorii nunților de fier/ către toate focurile trudind pe maluri mișcătoare// acest oracol al oglinzilor învenenate cu aur/ această dezvelire îngropată în ploaie// pe malul ud se fabrică vise („Visele se fabrică”). Amintitoare ale unei notații a lui Matei Călinescu, din „Viața și opiniile lui Zaharias Lichter”: Cuvântul se bea în tăcere/ în ploaie/ în Dumnezeu. Prin „vene plutitoare” ale autorului circulă informația că undeva se învață prăbușirea la fix; este ceea ce, aici, îl face recognoscibil: o exactitate ambiguă, saturniană.

Credință și rațiune

Urmare din pagina 27

e momentul în care apare gândirea modernă și se termină vechea metafizică. Ei demonstrează mai departe cum Divinitatea s-a transformat pe nesimțite în Progresul, la care ne închinăm, mai mult sau mai puțin, noi astăzi. Vico îl urmează formal pe Aristotel, după care adevărata cunoaștere este aceea a cunoașterii originii, esenței fenomenului, dar el merge mai departe și afirma că putem afla numai adevărul pe care l-am produs noi înșine. Astfel vechea egalitate dintre Adevăr și Existența este înlocuită cu Adevărul și Realitatea, pe care a produs-o omul. Astfel preocuparea primordială a spiritului uman nu mai e existența ca atare, ci realitățile produse de om. Cosmosul nu este produsul omului și în ultimă instanță este de nepatruș, de aceea omul modern începe să se preocupe de operă sa

proprie, palpabilă. Dacă în trecut sensul existenței era forma supremă a gândirii ea devine dintr-o dată nesemnificativă și ceea ce era desconsiderat, istoria, pe lângă matematică, devin adevăratele științe. Mai mult decât atât istoria înghite și transformă mai tot împrejurul ei. Filozofia devine prin Comte, Hegel o chestiune a istoriei, teologie la fel. Nu numai economia este văzută de Marx din punct de vedere istoric, dar ci chiar și științele naturale. La Darwin avem de a face cu istoria vieții. Într-un cuvânt numai ceea ce face omul era cognoscibil. El însuși devine în final un factum.

Verum quia faciedum, adevărul este de realizat. Tranziția de la Verum cum factum la Verum quia faciedum este bine definită de Marx: filozofii au interpretat până acum lumea, acum e important să o

schimbăm. Adevărul nu mai constă în existența ca atare, nici în faptele oamenilor din trecut, ci în schimbarea lumii. Și triumful istoriei asupra speculațiilor pălește în fața noii acțiuni, a viitorului luminos la care trebuie să se raportează acum adevărul.

La început, creștinismului și raționalismul, iluminismul făceau casă bună împreună și la ascensiunea istoricismului creștinii au ținut oarecum pasul, însă curentul care vede adevărul în schimbarea lumii a dus la Războiul Rece. Ortodocșii s-au baricadat în mesianicul Lagăr comunist, iar occidentali erau încercați și ei de cântecul de sirena al adevărului din viitorul mai bun cu ajutorul teologiei eliberării, de aceeași sorginta. Criza generată de implozia Lagărului ortodoxo-comunist și iluziei viitorului de aur a omului nou în est și de eșecul teologiei eliberării în vest, continuă, pentru că refacerea armoniei pierdute dintre credință și rațiune și pe această bază

refacerea unității creștine se lasă așteptate. Atâtea vreme cât adevărul este de realizat în viitor, că până acuma, desigur în forme noi dar cu aceiși măduvă, criza se va perpetua și ea în forme la fel de diverse.

Problematica credință și religie este vastă, totuși câteva repere se pot desprinde din lucrările pe care le-am folosit în prezentarea de mai sus, Mircea Eliade: *Geschichte der religioesen Ideen*. Freiburg 1978-91; Karl Löwith: *Weltgeschichtliche und Heilgeschehen*. Die theologischen Voraussetzungen der Geschichtssphilosophie. Stuttgart 2004; Jopseph Ratzinger: *Einführung in das Christentum*. Muenchen 1968 și *Glaube, Wahrheit, Tolerenz*. Freiburg 2003, și nu în ultimul rând *Fides et Ratio*, 1998, în care Fericitului papa Ioan Paul II vede în relația dintre credință și rațiune - subtitlul enciclicii - cele două aripi, care permit spiritului uman să se înalte și să privească adevărul.

**Petre-Gheorghe
Bârlea**

Din această simbioză se naște evocarea de atmosferă, tabloul de epocă, viziunea holistică asupra vremurilor și locurilor. Se remarcă un oarecare contrast de tip semănătorist între universul rural și universul citadin. Primul este acela al copilăriei și adolescenței și, în consecință, este cald, luminos, chiar dacă nu lipsit, uneori, de tenebrele unor întâmplări tragice - cunoscute, dar nu trăite direct de scriitor. Cel de-al doilea este frust, cenușiu, impersonal, reprezentând locul în care se declanșează înclinarea spre morbid a povestitorului, ca în capitolul al doilea, Răvagiile Gripei Alpha (p. 26 sqq) din prima parte a romanului, intitulată, de altfel, Cartea supraviețuirii, ori scena unor imagini apocaliptice, ca acelea din Cartea bunicului.

Întreaga scenografie este însuflețită de șirul nesfârșit al personajelor, episodice - unele, permanente - altele, legate între ele prin rudenie sau numai prin conviețuirea în spațiul evocat. Zeci de

Între lumina solară și lumina cuvântului (2)

nume dau titlurile unor subcapitole care înseamnă tot atâtea povești de viață, uneori, în câte două sau mai multe episoade: Dulcea Anne-lize, Prima Annelize; Ion, fratele geamăn al lui Ionim, Iancu, Didina, Marioara, Nicu Garabet, Caius, Carmencita de la bâlci, Jenel, Tegan, Iancu Garabet și mulți alții, în afară de Librarul, Studentul și Bunicul, care revin sistematic cu comentariile și poveștile lor, rostite sau scrise. Cum spuneam, ființele umane sunt foarte bine integrate în naturamamă. Înainte ca Iancu să fie chemat la oaste, unde avea să pice la datorie, ca și strămoșul său, căzut în Războiul din 1877, săteanul presimte nenorocirea ascultând foșnetul frunzelor, ciripitul păsărilor și vântul care vălătucea norii vineți pe cerul plumburiu. Ca toți oamenii de la țară, țăranii din Brezoaiele știu să citească semnele din cartea naturii.

Peste toate acestea stăpânește însă forța salvatoare a Cuvântului. În romanul lui Emil Stănescu toată lumea povestește sau scrie. Există Poveștile Mamei, Poveștile Bunicului, Povestea boiernașului Stan, Caietele vechi etc. Scrisul este, de altfel, o constantă în viața personajelor și bunicul amintește de cele trei

serii de însemnări făcute de membrii familiei sale. Acestea nu au putut ajunge în faza de carte tipărită, din cauza vitregiilor vieții autorilor, dar ele se vor contopi în cartea nepotului, cel ce devine pentru bătrân „Floarea gândurilor mele”. Cu o doză de narcisism abia mascat, autorul se dezvăluie în mai multe rânduri în ipostazele nepotului iubit, privilegiat în familie, datorită calităților sale, ale Studentului care, alături de Librar și de alți naratori, duc până la capăt viziunile și năzuințele acestor iubitori ai Cuvântului - el fiind primul din neamul său care reușește să devină Cronicarul oficial recunoscut al marilor evenimente și al marilor oameni ai Ținutului,

Nu întotdeauna discursul raportat este foarte convingător, cel puțin la nivel formal. Unul dintre povestitori redă întâmplările din viața lui Tegan, țăranul destoinic, dar cumplit marcat de destin (lucrat de mâinile și intrigile semenilor săi din sat), ajuns ciudatul, dacă nu chiar nebunul satului. La un moment dat, acesta decide să povestească el însuși cel mai dureros episod din viața sa și o face, la mulți ani de la evenimente, ca un om instruit, în fraze ample, aproape niște perioade

Emil Stănescu

sintactice din retorica clasică, nu lipsite de anumite stângăcii, în termeni aleși din stilul literar, dacă nu chiar înalt:

„Soția era ghemuită în palme și vărsa cu violență lacrimile, alături de copilul meu și am reușit să privesc ușa fostei case, imprimându-mi o greață totală ...” (p. 207).

Cronicarul, unul dintre cei despre care nu știm dacă reprezintă sau nu un alter ego al autorului, pare să nu știe sau ignoră cu bună știință că există niveluri și registre ale limbii care pot conferi veridicitate și identitate social-culturală personajului, prin modul de exprimare. De aceea nu putem spune dacă respectivul „discurs raportat” este în mod intenționat transmis ca atare, poate din vreunul dintre carnetele de însemnări, despre care, de asemenea, nu știm dacă reprezintă realitatea sau o convenție literară uzuală în tehnica romanescă.

În schimb, trebuie luate sigur ca opțiuni estetice ale autorului experimentele grafice care afectează cam ju-

▶ mătate din paginile masivului volum. Arhitect în viața de toate zilele, care prin cartea de față face dovada că nu doar cochetază cu literatura, Emil Stănescu a vrut să combine sincretic cele două arte în pagini culese cu corp și caracter de litere diferite de la un capitol la altul, de la un paragraf la altul, etc. De exemplu, goticul stilizat, specific grafiei IT, domină pagini întregi din carte. Alte zeci de pagini sunt culese cu fonturi și dimensiuni diferite pentru literele ă și ș etc.

Sigur, se poate invoca o trimitere la valoarea estetică a manuscriselor vechi, a incunabilelor gotice, a textelor medievale și renaștentiste cu slove meșteșugite artistic sau, oarecum în altă ordine, mai apropiată de concepția artistică a prozatorului discutat aici, Caligramele lui Apollinaire. Dar, în prima serie de precedente, este vorba despre un stil unitar, coerent, susținut de stilul și tehnica vremii, iar în al doilea, despre poezii relativ scurte, nu de zeci și zeci de pagini dintr-un roman. Toate aceste schimbări de litere, alese dintre cele mai fastuos ornate grafic, pot produce fiori estetici unui plastician, dar pe cititorul de rând îl pot deruta sau obosi, credem noi.

În rest, impresionează încrederea autorului în puterea cuvântului de a evoca, de a salva de la uitare locuri, oameni și fapte, dar și de a zidi o lume. Personajele există

în măsura în care „se povestesc”, indiferent de statutul lor social, profesional etc., de la Eufrosina, văduva eroului de la Grivița, la Tegan, Caius s.a., apoi la cei trei naratori consacrați, iar de la aceștia la autorul însuși, cel care se dedublează și se dezvăluie succesiv ca atare, în episoade diferite ale țesăturii narative (dominată de o tehnică „a punerii în ecou” originală, coerentă, asupra căreia ne face atenți chiar autorul, pe coperta a patra).

Confesiunile, dezvăluirile, istorisirile acestor personaje sunt convingătoare. Scenele de viață sunt vii, replicile credibile, iar mentalitatea care stă la baza atitudinilor și faptelor celor ce populează Sudul Median este bine esențializată în expresii caracteristice. Una dintre ele, de exemplu, surprinde foarte bine profilul identitar românesc, în general: „Ce să-i faci? N-ai ce-i face...”

Asemenea ziceri și fapte sunt strânse cu grijă de cei mai conștienți dintre „povestitori”, în caiete, manuscrise, jurnale personale, documente de epocă etc. Motivul „Cărții” domină, cum s-a văzut, această simbioză între viața trăită și viața povestită. Însăși structura romanului se întemeiază pe patru consistente „cărți”, dispuse simetric – prima și a treia, de câte o sută de pagini, a doua și a patra, de câte două sute de pagini, a doua și a patra, de

câte două sute de pagini: Cartea supraviețuirii, Cartea lui Tegan, Cartea bunicului, Cartea broșuței.

Când spuneam că totul se mitologizează în proza lui Emil Stănescu, avem în vedere nu numai pendularea oamenilor și faptelor între real și fabulos, ca într-o saga nordică, autohtonizată într-o epopee a sudului, ci și motivul Soarelui, prezent în roman de la titlu până la ultimile pagini. Teoria solară cu privire la geneza miturilor, combinată cu teoria climatologică, au făcut carieră în interpretarea în interpretarea textelor reprezentative ale omenirii. Ori, autorul cărții Sub soarele sudului tocmai asta face: reconstituie prin lumina Cuvântului o comunitate umană care trăiește și creează în strânsă legătură cu ciclurile și ritmurile naturii, sub semnul Soarelui, care poate fi și nimitor, dar este mai ales dătător de energii, de viață și de

speranțe.

Concluzionând, putem spune (în consens cu opiniile exprimate de criticul și istoricul literar Eugen Negrici, dar și de alți comentatori) că prin acest roman identitar, Emil Stănescu face dovada unui mare rafinament stilistic, cu unele trimiteri și la Mircea Horia Simionescu de a cărui prietenie s-a bucurat, rafinament stilistic aplicat unei structuri spațio-temporale bine definite, ținând de propriile sale origini.

Este de notat și faptul că prin schimbarea naturii obiectului analizat (satul Sudului Median în raport cu orașul de provincie, capitala) autorul târgoviștean prin adopție nu a pierdut pariul cu propria artă dovedind aceeași acuitate a abordării stilistice a universului vizat precum cea a triadei fondatoare a Școlii de la Târgoviște: M. Horia Simionescu, Radu Petrescu și Costache Olăreanu, înscriindu-se în această tradiție în chip original, lucru cu totul remarcabil.

Dorel Schor

Nu stiu daca primul copac aparut in constinta umanitatii este cel al cunoasterii, pomul din care li s-a interzis lui Adam si Evei sa se in-frupte... Dar este, in mod sigur, una din multiplele prezente metaforice ale unui personaj cu multiple semnificatii. Copacul vietii, copacul cunoasterii, copacul abundentei, copacul fratele omului – astfel este vazut in religie, in istorie, in filozofie, in folclor si in traditie. Era firesc ca si in arte, mai cu seama in pictura, sa apara ca simbol, martor si insemn al vitalitatii.

In recent aparutul album al Liane Saxone Horodi unul din capitole se intituleaza Copaci, acestia constituind unul din motivele centrale in creatia artistei. In conceptia acesteia, copacii se identifica cu existenta umana. In coroana bogata si in ramurile in-

Copacul ca metaforă

0 provocare pentru pictori

dreptate adesea in directii neasteptate exista ceva dramatic, nestiut, precum exista si in soarta oamenilor...Cu aceeasi speranta perena si dorinta de continua in-oire.

Batia Bombiger este o artista care picteaza aproape numai copaci pe care ii inzestrea cu personalitate, gestică umana si energie, sugerind in compozitie mult mai mult decit imaginea concreta. Intr-un stil neoexpressionist ea incearca cu succes posibilitati variate de interpretare cromatica, bogata sursa de imaginatie, tocmai pentru ca aceasta sursa se impune prin diversitate.

Trairi si reprezentari paralele intre om si copac descoperim si in mult din lucrarile pictoritei Zila Heldenberg. Tuse largi, generoase se risipesc intr-un ansamblu expresiv din care se simte tensiunea traiirii instinctive. Ca si alti manunitori ai penelului, cea ce o preocupa in peisajul vegetal este intilnirea cu miracolul formelor si culorilor, cu forta generativa a naturii.

Copacul este, fara indoiala, un simbol al evolutiei si al continuitatii – tema reprezentativa atat de bogata in semnificatii. Copacul

este si un simbol al verticalitatii (copacii mor doar in picioare !). Miriam Cojocaru a surprins arborii in diverse ipostaze, cu vegetatie bogata sau cu crengile dezgolate, subliniind caracterul ciclic al fenomenului vital, de la viata la moarte si la regenerare.

Am ilustrat subiectul cu lucrari din operele unor pictori femei. Poate intimplator sau nu, exista probabil o mai fireasca autoidentificare poetica si rationala intre creatie in toate sensurile cuvintului si disponibilitatea mentala si sufleteasca feminina, loc de imbinare secreta intre pragmatismul cotidian si fantezia care serveste ideea.

**Alina Nicoleta
Polina**

Panait Istrati - Istoria unei schimbări (I)

itinerarul unui francofon -
partizan al lumii noi

“Spovedanie pentru învinși” - oracolul schimbări

Ponderabilitate istoric-realistă, obiectivitate politică, circuit turistic și social înscris într-o literatură confesională memorabilă, neasumat-rațională, dar mărginită de o atitudine vindicativă, acesta este compozițional, profilul anticomunist pe care Panait Istrati îl oglindește în “Spovedanie pentru învinși”, o alăturare nominală neomogenă care ilustrează stadiul spiritual colectiv, critic reprimat al unui împăcat cu neizbutirea unei autentice schimbări a națiunii sovietice. Susținător al masei muncitoare, exponent sovietic nedeclarat, prelevat ca și tip uman din poporul ingrat, Istrati susține - naiv schimbarea conceptuală, civică, ulterior, dar slab concentrat politică, a acestei orânduiri contemporane cu destinul său francofon.

Preliminariile “Spovedaniei” interesează prin accentul meditativ, practic și permanent combativ al unui susținător de clasă socială. Un complicat prolog, subtil, plin de complexe abordări exem-

plificatoare, sustrase dinlăuntrul comunității catalogate ca având cea mai radicală moralitate civică: Rusia. Panait Istrati erijează în poziția simpatizantului, inițial intimidat de crudul adevăr politic, pe urmă restabilit de cunoaștere prin participare, avansează în poziția de aderent și partizan al bolșevismului. Așa cum el însuși menționa “aparitia bolșevismului, după Zimmerwald și Kienthal mă subjugă prin fermitatea, precizia și curajul său. Am aderat de îndată, a doua zi după Revoluția din Octombrie, fără să țin seama că mă aflam atunci în Elveția.” Un idealist trist, hedonist pedant și dezinformant, cu o atitudine civică instabilă, autorul aderă la un echilibru statutar nefundamentat, această poziție asigurând calificării “învinși” o însemnătate culpabilă. Altruist, solidar convins, acesta coalizează cu ideea vindicativă a victimelor capitalismului criminal, victime claustrate de comuniștii exe-

crabili. Scârbit de gândurile obscure, împins de serenitatea occidentală - idilică - autorul debarcă în Franța, la Paris, nominalizat ca oraș Lumină al civilizației occidentale. Lucrurile nu sunt diferite, ori dacă sunt, cel puțin au același schelet psihologic. Antinomic sociale, același rudimentar tragic demers de revoltă contra sistemului, materializat în această patrie civilizată în gesturi teribile: prunc-ucidere, masacru și repugnante fapte care colorează sadic masa de jos, petele de culoare sunt creionate machiavelic de înăbușirile oamenilor ajunși în pragul disperării, mizeriei, nimicului uman. Posibil că în Franța, Istrati să fi putut găsi elementele pioni necesare pentru a devalorifica și milita împotriva ideologiei care încuraja scindarea maselor, antepunerea lor cu drepturi și favoruri nemiloase, dar speranța a fost iute inhibată de mirajul “infanterismului care venise din tranșee, în suprema elită

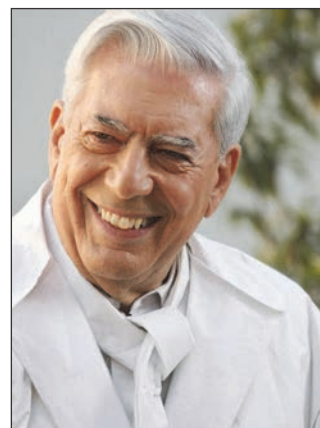
a gândirii franceze de tradiție revoluționară”. Istrati este un amărât învins, un individ care capitulează aparent, dar înlăuntrul căruia lupta, decizia de continuare încă este pronunțată. Nu subjugă victoria unei stări actuale destructive. Continuă, exemplifică balansează stările sociale, selectează și inițiază planuri concrete, căci ținta sa îi mistuie sufletul simplu: eliberarea oprimaților de pretutindeni. Mizeria, disperarea, subjugarea, nedreptatea sunt punctul nevralgic pe care nefericitul dezrădăcinat va trebui să-l liniștească.

Destinul acestui dezrădăcinat mioritic este rescris prin prisma unei atitudini fruntașe, declarate, Istrati nuanțându-și poziția de programator politic al schimbării. Lucru încercat prin călătoria sa îndelungată, care îi va genera inflamator o poziție antinaționalistă, antisovietică, favoritistă, nejustificată precum redundant se poate observa la idealistul socialism. Întreaga sa confesiune respiră o formă abuziv simplistă, un accept al resemnării, o simetrie socială încurajatoare. Replicile sale memorialistice cuprind substanța ancestrală a luptătorilor însetați de dreptate, purtați orgolios și vitejește spre îndeplinirea unei ordini universale echilibrate. Stoicism, abnegație, virtuți morale și civice indubitabile, acestea desem-

**Continuare în
pagina 37**

Mario Varga Llosa

Elogiul lecturii și al ficțiunii (2)

Dacă i-aș pomeni în acest discurs pe toți scriitorii cărora le datoriez ceva, puțin sau mult, prezența umbrei lor ne-ar scufunda în obscuritate. Sunt extraordinar de mulți. Nu numai că ei mi-au dezvăluit secretele meseriei de a scrie, dar m-au ajutat să explorez străfundurile ființei umane, să-i admir îndrăzneala, dar să mă și îngrozesc de răutățile ei. Ei au fost prietenii care au dat dovadă de înțelegere, sprijinindu-mă să-mi împlinesc destinul, ei au fost cei care au dat aripi vocației mele, și am descoperit în cărțile lor că, și în cele mai rele situații în care te pune viața, există speranță și că merită să lupti să trăiești, cel puțin pentru faptul că fără viața din noi și din jurul nostrum, nu vom putea nici să citim, nici să imaginăm povești.

Adesea m-am întrebat dacă în țări ca a mea, unde există atât de puțini cititori și atât de mulți săraci, atât de mulți analfabeți, atât de multă nedreptate, unde cultura este un privilegiu de care are parte un foarte mic număr de oameni, să scrii nu este cumva un lux solipsist. Dar aceste îndoieli niciodată nu mi-au sufocat vocația, căci am continuat mereu să scriu, chiar și în acele perioade când nevoia de a supraviețui îmi acapara cea mai mare parte din timp. Cred c-am acționat cu înțelepciune căci, pentru a înflori literatura, într-o societate, trebuie mai

întâi să ai acces la marea cultură, la libertate, la prosperitate și la justiția neîncrădită, fără de care literatura nu ar putea vreodată să existe. Datorită literaturii, datorită conștiințelor pe care le-a modelat, datorită dorințelor și elanurilor pe care le-a inspirat, datorită dezamăgiri provocate de realitatea care prin aceste dezamăgiri a inspirat o poveste, civilizația umană este mai puțin crudă ca pe vremea când povestitorii au început să umanizeze viața cu fabulele imaginate de ei. Noi am fi fost într-o situație de viață mult mai rea decât suntem acum dacă n-am fi avut parte de cărțile bune scrise de ei, pe care noi le-am citit; am fi fost mai conformiști, mai puțin îngrijați, mai puțin neliniștiți iar spiritul critic, motorul progresului, nici n-ar fi existat. Așa cum a scrie, a citi înseamnă de asemenea să protestezi împotriva insuficiențelor vieții. Cel care caută în ficțiune ceea ce el nu a exprimat, fără să simtă deloc nevoia de a spune acest lucru, nici chiar de ar cunoaște acest lucru, că viața, așa cum este ea, nu este suficientă pentru a satisface nevoia noastră de absolut, fundam-

net al condiției umane, că viața ar trebui să fie mai bună. Noi oamenii, inventăm ficțiuni pentru a putea trăi într-un anumit fel mai multe vieți pe care ne-am fi dorit să le avem, mai ales în situația în care nu dispunem decât de o singură viață.

Fără ficțiuni am fi mai puțin conștienți de importanța libertății care face ca viața să poată fi trăită, de importanța iadului atunci când viața devine un infern, mai ales când libertatea este călcată în picioare de un tiran, de o ideologie sau de o religie. Cei care se îndoiesc că literatura ne scufundă în adâncurile visului despre frumusețe și fericire, ne pun în alertă împotriva oricărei forme de aspirare, întrebându-ne de ce toate regimurile, grijiile să controleze comportamentul cetățenilor de când se nasc până mor, se tem de literatură în așa măsură încât stabilesc sisteme de cenzură pentru a reprima libertatea de exprimare prin literatură și ajung să-i supravegheze, cu foarte mare neîncredere, pe scriitori independenți. Aceste regimuri politice știu foarte bine, într-adevăr, riscul pe care și-l iau lăsând im-

aginația să vorbească liber prin intermediul cărților și își dau seama cât de subversivă devine ficțiunea când cititorul compară libertatea pe care o face posibilă cu obscurantismul și spaima care ne pândește zilnic în lumea reală în care trăim. Că vor sau nu, că știu sau nu cei ce fabulează, inventând povești, nu fac altceva decât să propage nemulțumirea, arătând că lumea este prost alcătuită, că viața din spațiul imaginarului este cu mult mai bogată și mai mulțumitoare decât rutina cotidiană. Această constatare, dacă ei o înrădăcinează în sensibilitatea și în conștiința oamenilor, îi fac pe cetățeni mai greu de manipulat, crezând astfel, cu greu, minciunile celor care ar vrea să-i facă să accepte, în spatele gratiilor, în fața inchizitorilor și călăilor, că trăiesc foarte bine și în cea mai mare siguranță pentru ziua de mâine.

Traducere: Mircea Cotârță (mircea.cotarta@yahoo.com)

Ziarele sunt autorizate să publice acest text în orice limbă, numai după data de 7 decembrie 2010, ora 17.30, ora orașului Stockholm.

Fundația Nobel 2010

Pelerinaj în Țara Sfântă. Bethlehem (3)

**Gheorghe Valerică
Cimpoca**

Orașul Ierusalim este un loc sacru, cei care l-au vizitat spun, că nu se poate descrie în cuvinte ceea ce simte cel care se află în acest oraș. Este orașul în care domină spiritualitatea dar în același timp, este orașul în care a curs cel mai mult sânge și cele mai multe lacrimi. În cea de-a doua carte sfântă a evreilor, Talmudul (prima fiind Biblia), se spune că la început Dumnezeu a împărțit frumusețea în zece părți și ar fi dat nouă părți orașului Ierusalim și o singură parte restului lumii. La fel ar fi făcut Dumnezeu cu știința, pe care o împarte în zece părți, dă nouă părți Ierusalimului și o parte restului lumii. Apoi, Dumnezeu a împărțit tristețea în zece părți și ar fi dăruit nouă părți Ierusalimului și o singură parte restului lumii. Tristețea se manifestă de 3000 ani și s-a amplificat cu timpul.

Străbătând Ierusalimul ai impresia că mergi prin timp. Stau împreună vestigiile romane cu monumentele creștine și cu construcțiile moderne. Toți cuceritorii Ierusalimului și-au pus amprenta pe oraș distrugând sau construind. Astfel că Ierusalimul este un amestec de arhitectură veche și nouă. Nou pentru Ierusalim nu este reprezentat de edificii moderne sau alte con-

„Nașterea supranaturală a lui Cristos, învierea și ridicarea Lui la ceruri, rămân adevăruri eterne, oricâte îndoieli ar aduce faptele istorice despre realitatea acestora.” David Friedrich Straus

strucții civile care să folosească umanității, ci zidul care separă Ierusalimul de vest de cel de est. Aceasta este tristețea care te înconjoară acum în mileniul al III-lea. Locuitorii ai aceleiași stat sunt separați de un zid care încalcă toate drepturile omului. Am crezut că în cea mai sfântă țară există o armonie perfectă între oameni. Israelienii sau străinii au de fapt o mulțime de posibilități de a pătrunde sau ieși din Ierusalim: ei pot ajunge în centru și pe alte căi, atât prin nord, cât și prin sud. Nu și palestinienii din Cisiordania, pentru care este mult mai greu să intre în orașul de trei ori sfânt. Am crezut că găsim răs-

punsul la această tristețe la Bethlehem, nu departe de Ierusalim.

Noi am fost cazați la Bethlehem, locul în care S-a născut Mântuitorul Hristos, oraș situat la 8 kilometri de Ierusalim, oraș din Cisordania cu aproximativ 25.000 de locuitori. Din 1996 orașul Bethlehem se află sub administrația autorității palestinienilor, în compensație Ierusalim care se află sub administrația autorității israeliene.

Biserica Nașterea Domnului din Bethlehem este unul dintre cele mai importante locuri creștine de închinare. Aceasta biserica a fost ridicată pe locul peșterii în care S-a născut Mântuitorul Hristos și este una

dintre cele mai vechi biserici creștine din lume păstrate până astăzi. Biserica Nașterea Domnului din Țara Sfântă se află în partea de răsărit a orașului Bethlehem. Complexul ce o înconjoară, include în afara de bazilica propriu-zisă, o mănăstire ortodoxă, una catolică și una armeană. În anul 326, Sfântul Împărat Constantin și mama sa, Sfânta Elena, au hotărât ridicarea unei biserici deasupra peșterii. Această primă biserică a Nașterii Domnului, închinată la data de 31 mai 339, avea un plan octogonal și era poziționată chiar deasupra peșterii. În centrul acesteia, o gaură largă de 4 metri, înconjurată cu o balustradă, oferea o privire de ansamblu a peșterii. Această biserică a fost distrusă de către împăratul Iustinian în anul 530, pentru a putea ridica, în locul ei, o biserică mult mai încăpătoare. Perșii au crucat Biserica Nașterii în timpul invaziilor din anii 614 deoarece, conform legendelor, aceștia au rămas profund impresionați de o reprezentare a Magilor care s-au închinat Pruncului, aducând daruri. Ca un miracol biserica a supraviețuit tuturor încercărilor naturale sau umane la care a fost supusă. La fel ca și la Biserica Sfântului Mormânt, și aici, părți din Biserica Nașterea Domnului se afla sub

► controlul diferitelor confesiuni creștine. În anul 1852, grija Biserica Nașterii s-a încredințat mai multor centre creștine. Astfel, biserica se află în grija romano-catolicilor, a armenilor și a grecilor ortodocși. Grecii se îngrijesc, cu precădere, de întreținerea în buna stare a Peșterii Nașterii. O ușă de mici dimensiuni încrustată în zidul gros de piatră al Bisericii Nașterii, numită și ușă pocăinței, a fost făcută și amplasată în zid în perioada otomana, cu scopul de a împiedica pe necredincioși să intre înăuntru calare. De asemenea, această ușă, pe lângă faptul că obligă pe oricine să descalece de pe cal, obligă pe vizitator și la o plecare a capului în semn de cinstire a locului. Lăcașul are trei al-

ture: unul central și două mai mici aflate în absidele laterale. Din aceste abside se coboară în Peștera Nașterii Domnului, propriu-zis, o mică grotă naturală, situată chiar sub altarul central.

Peștera Nașterii Domnului, o grotă rectangulară aflată dedesubtul bisericii, este punctul de maxim interes și cinste al întregii biserici. În acest loc se ajunge coborând treptele ce pornesc din absidele laterale. Această grotă a fost cinstită ca loc al Nașterii lui Hristos încă din secolul al II-lea. O stea de argint încrustată în piatră marchează chiar locul în care a fost așezat Hristos. Inscripția în limba latina de pe marginea stelei de argint spune următoarele: "Hic de Virgine Maria Jesus Christus natus est."

Steaua de argint este străjuita de cincisprezece candelă care ard în permanență. Dintre acestea, 6 aparțin grecilor, 5 armenilor și 4 latinilor. Nu poți să nu remarci în Pașterea Nașterii Domnului asemănarea cu a mormântului Mântuitorului. Este "Nașterea Domnului", sau "Punerea în mormânt?" Legătura între aceste două evenimente: Hristos Se naște, Hristos moare, căci numai astfel Hristos învie. Numai astfel omul poate avea o nouă viață. La "plinirea vremii", în peștera din Bethleem, Fiul, născut din veci din Tatăl, S-a întrupat din Fecioara Maria. "Lumina care strălucește în întuneric", pe care întunericul nu a cuprins-o „S-a făcut trup și S-a sălășluit între noi”. Lumina din acea

sfânta noapte care va radia peste veacuri, risipind întunericul din lume și strălucind în sufletele celor care îl vor primi pe Hristos, nu este nimic altceva decât lumina pascala căci, bucuria adusa de Nașterea lui Hristos, trimite la cea a Învierii Domnului. Este bucuria abolirii morții. Aici în Țara Sfântă ne dăm seama că omul cât trăiește pe Pământ este în căutarea sensului vieții Dacă e ca viața să aibă un rost, atunci trebuie să existe deopotrivă un sens și în suferință. Suferința face parte din viață și este de nedeazădăcinat din ea, precum soarta și moartea. Fără suferință și moarte, viața omului nu este întreagă.

Va urma

Istoria unei schimbări...

Urmare din pagina 34

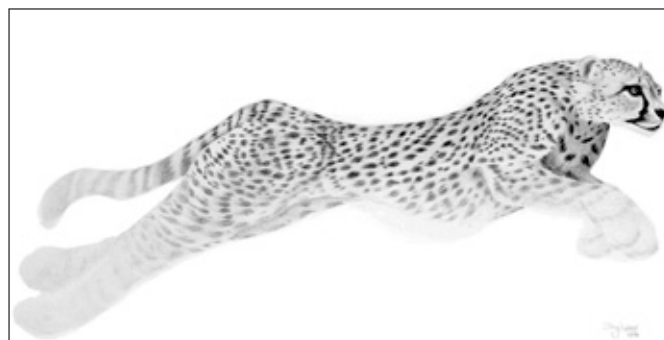
nează exponentul unei clase sociale revolate. Intențiile sale discursive, tonul ascendent, hiperbolizarea eroului de masă, imaginea sacrificiului uman în numele misiunii colective, aceste artificii stilistice îmbogățite de ambiția autorului mărunțesc credința reușitei salvării naționale. Istrati, ba este ferm, optimist, adunându-și alături dispușii militanți pentru dreptate, oferindu-le puștile cele mai groaznice, cele care doboară oricari virus uman, ba se retrage abrupt din

mijlocul mulțimii pentru a o învinovăți de impotențe reactive. El însuși subliniază, nepregetând la ofensele și falsele clasificări: "mă cert cu toată lumea, dar mai ales cu speța umană care - conștient sau nu - înșală pe toată lumea (...) - este un anumit revoluționar, ocupând toate treptele de la apostol la canalie."

Preludiul lui Istrati este unul naiv, concentrat într-o forță interioară critic - neutră, cu subtilități uneori restrânse. De la teorii socialiste reacționare la insolente acuzații,

stilul literar al autorului plutește în pedanterism, într-o oratorie ambiguă, privind spațiul ca penetrabil, în postura de martor, dar și colportor al unei gândiri furnizate de ceea ce se întâmplă în Uniunea Sovietică. Se servește de recurente istorii individuale, pentru a înfățișa așa-zisa teroare sovietică, biciuiește verbal și generos modificările interne, criticând și o

figură memorabilă a spațiului balcanic tranzitoriu din punct de vedere politic: Maxim Gorki. Culpa-bilizat pentru complicitatea la falimentul Revoluției sovietice, pentru solitudinea ascunderii unui Adevăr Știut, prin Gorki se încheie nominal această sugestivă teză anticomunistă, cu exuberante accente instinctiv - vindicative.

Constantin Popa

Caracteristica principală a naturii umane este lipsa libertății (pentru că nu se pot viola legile fizicii, suntem dependenți de resurse și în final murim), omul fiind închis într-o realitate materială limitată. Dumnezeu a creat cadrul necesar apariției omului, în urma evoluției (evoluționism teist). Considerăm că nimic material nu a existat înainte de Big Bang, ci doar Dumnezeu care este infinit.

Din pricina anumitor concepte, precum omnipotența și atotcunoașterea lui Dumnezeu, se produce un conflict în ceea ce reprezintă problema logică a răului, enunțată prima dată de Epicur astfel: dacă Dumnezeu știa că răul va apărea, de ce nu l-a eliminat, sau de ce a creat viața? Nu face asta ca natura umană să fie victima creației, iar responsabil de asta să fie Dumnezeu, ca și creator? Ca răspuns, gânditorii creștini precum Sfântul Augustin, sau Vasile cel Mare, propun ideea „liberului arbitru”, astfel că răul se transferă alegerii greșite

a creaturilor (precum Lucifer și Adam), Dumnezeu apărând ca o ființă iubitoare care pune la îndemâna omului atât binele cât și răul, pentru ca alegerea să nu fie una mecanică, ci din proprie voință. În sprijinul liberului arbitru vine și gândirea filosofului Platină, care consideră că deși Dumnezeu este omnipotent, este posibil ca binele moral să nu existe fără răul moral, iar în ceea ce privește răul natural, consideră că este posibil logic ca ființe libere non-umane (demonii) să fie responsabile de apariția lui. Însa, această ipoteză nu răspunde întrebării: este omul o victimă a creației?, pentru că în acest caz natura umană este victima alegerii altor ființe, și nu a alegerii proprii.

Rămânând în parametrii acestei gândiri, și considerând că liberul arbitru este în natura lui Dumnezeu, atunci trebuie să fie etern, dând naștere unui paradox, pentru că este absurd să consider că mântuirea aduce cu sine „viața veșnică” atâta timp cât liberul arbitru este etern, pentru că cei mântuiți au în continuare posibilitatea să aleagă răul în para-

dis, un rău cauzator de moarte eternă, deci liberul arbitru nu este etern. Și, atunci de ce răul are consecințe eterne prin moartea veșnică survenită în urma Judecării de Apoi, dacă răul are existență limitată la viața materială? De ce un lucru finit (răul) are consecințe infinite? Pe de altă parte considerăm că natura umană este păcătoasă prin definiție, însa sperăm (prin mântuire) la o lume cu o predispoziție mai mică spre păcat. Întrebarea care se ridică fiind: de ce a fost nevoie de lumea cu predispoziție ridicată spre păcat când se putea o lume (pe care oricum o dorim, esența religiilor fiind salvarea omului din viața materială și paradisul etern), liberă, cu o predispoziție spre rău mai mică, precum a fost lumea înainte de păcat, sunt „lumile necăzute în păcat” (Iov 1, 6-7) și va fi paradisul (răul natural fiind exclus, din moment ce este absurdă ideea că în rai ar mai putea exista suferință și moarte, spre exemplu). Cu alte cuvinte, pentru ce există răul fizic (moartea, boala, suferința, cutremure, epidemii, etc), dacă liberul arbitru poate să funcționeze fără

el? De ce Biblia, referindu-se la crearea omului și problema răului susține: „L-ai făcut pentru puțină vreme cu puțin mai prejos decât îngerii, l-ai încununat cu slava și cinste...” (Evrei 2.7). Acest „mai prejos” înseamnă mai vulnerabil, mai predispus la cădere, comparativ cu alte ființe din Univers, omul devenind prin asta cobai al unui experiment cosmic?

O altă problemă adusă liberului arbitru este ca nu Eu am ales să ma nasc într-o lume a răului, în care există boală și suferință, ci am ajuns aici prin „violarea” liberului meu arbitru transcendental, ceea ce ma face să consider că liberul arbitru are atribuții limitate la realitatea materială, nefiind transcendental, viața, în acest caz având un alt scop decât mântuirea celor dreți și condamnarea păcătoșilor. Teologi precum Sf. Augustin, Sf. Vasile cel Mare, Sf. Grigorie de Nyssa, considerau că răul nu există, ci este doar absența binelui (privatio boni), prin urmare nefiind creat de Dumnezeu, însa permis pentru a produce un bine mai mare.

Continuând a-

► ceașta idee, Leibniz, considera că trăim în cea mai buna lume posibilă, în timp ce Schopenhauer, Freud sau Nietzsche îl contrazic, considerând natura umană ca sclavă a dorințelor, care neputând fi împlinite produc suferință. Criticând și eu idea lui Leibniz, consider că natura umană ar fi putut fi liberă și fără existența răului fizic, și că viața materială este o continuă luptă pentru supraviețuire într-o lume a hazardului.

Contrar filosofiei liberului arbitru se întâlnește Determinismul, care afirmă că orice eveniment fizic, inclusiv gândirea și acțiunile omului, este determinat în mod cauzal de un lanț neîntrerupt de cauză-consecință nefast. Determinismul biologic, genetic, psihic, ambiental sau educațional, face ca natura umană să nu fie atât de liberă, ci foarte puternic influențată de circumstanțe

care sunt mai presus de presupusul autocontrol și libertate dat de liberul arbitru. Există și o formă de echilibru între cele două teorii, denumită Compatibilism, care își are originea în filosofia lui David Hume, considerând că omul este liber doar atunci când voința lui este determinată de propriile convingeri, propriul caracter, propriile dorințe. Determinismul în această situație este necesar pentru liberul arbitru, pentru că dacă acțiunile nu sunt determinate de concepțiile mele, de convingerile mele, de dorințele mele, nu pot considera că acțiunile sunt libere și personale. Se impune o diferențiere în conceptul de alegere. Pe de o parte este alegerea metafizică, transcendentală, din afara existenței, dincolo de viața materială, la care noi nu am participat, pentru că nu am ales liber să ne naștem, iar pe de altă parte este alege-

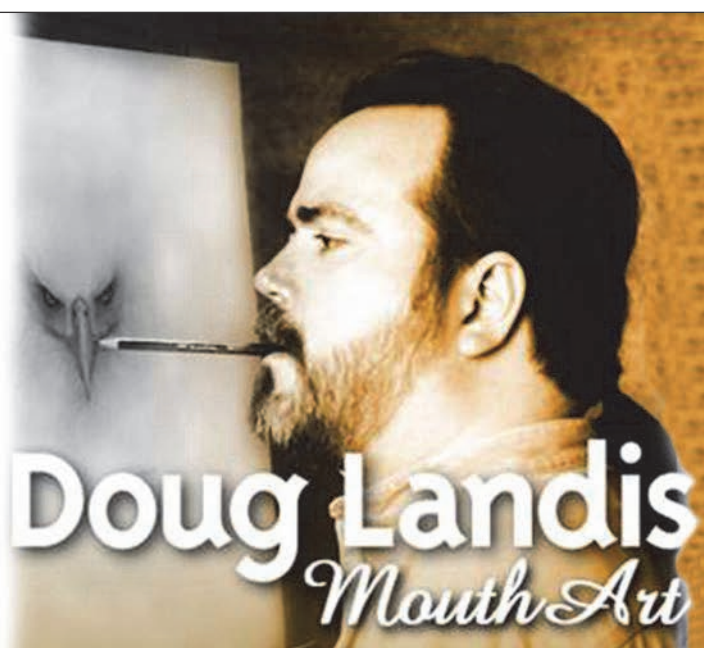
rea existenței materiale, cotidiene, pe care o facem din necesitatea supraviețuirii, această alegere fiind liberul arbitru și se înfăptuiește prin voință.

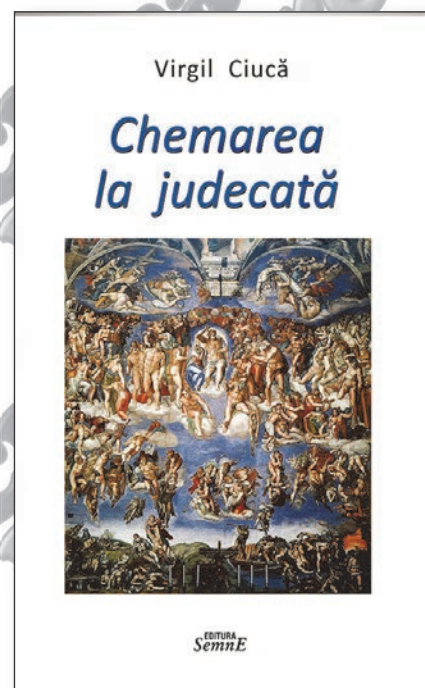
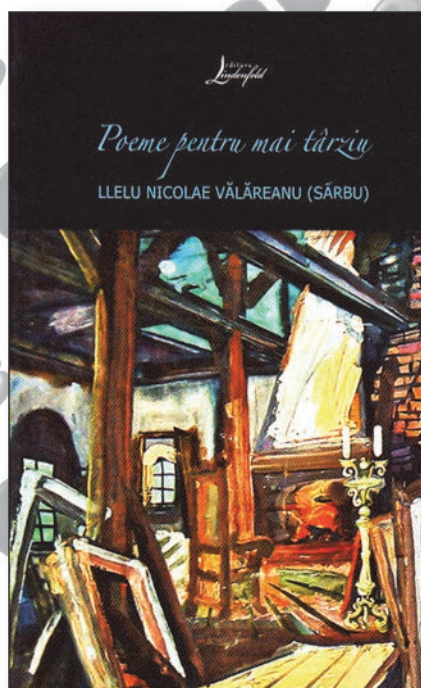
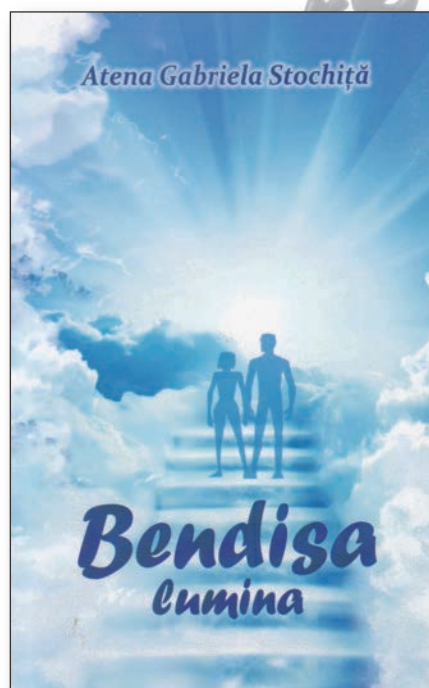
Am văzut că noțiunile de suflet preexistent, și liber arbitru etern sunt false, pentru că sunt doar consecințe ale lumii materiale, am văzut de asemenea că și determinismul este limitat la lumea materială, pentru că un determinism metafizic - predestinația, ar însemna controlul lui Dumnezeu asupra vieții, și deci lipsa absolută a liberului arbitru, fapt pe care îl considerăm fals. Așadar, liberul arbitru este propriu naturii umane, a realității materiale și stă la baza moralului, la baza supraviețuirii, interacțiunii și armoniei dintre ființele raționale. Animalele nu au liber arbitru și nici moral, pentru că diversitatea biologică este o consecință a luptei pentru supraviețuire (selec-

ția naturală), și nu o consecință a alegerii prin rațiune și voință.

Natura umană trebuie dezgolită de aparențe și descătușată din lanțurile percepțiilor senzoriale, iar prin intermediul rațiunii putem cunoaște ca suntem „marionetele” simțurilor, dorințelor și determinismului genetic, biologic, psihologic, cultural, religios și social, și că liberul arbitru chiar dacă creează voința la randul lui este limitat. La un nivel superficial ne ajută să fim proprii „stăpâni”, să luăm decizii proprii în funcție de necesitățile supraviețuirii, însă la un nivel profund voința este redusă la ne-ființă. Spre exemplu, putem să alegem prin voință liberă ce să mâncăm, însă nu putem alege să nu mâncăm deloc, astfel că, oricâtă voință am avea nu putem lupta împotriva limitării naturii umane.

**Grafica acestui număr
este semnată de
Doug Landis,
un artist care, în lipsa
mâinilor, pictează
cu ajutorul gurii.**

Cărți noi în biblioteca revistei Climatē literare

